

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
—ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837—

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

**Η αποτελεσματικότητα των Παιδαγωγικών Σπουδών των τεσσάρων
Τμημάτων θεολογικών σπουδών (Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ.), με βάση την
επιτυχία των αποφοίτων τους στους γραπτούς διαγωνισμούς
εκπαιδευτικών του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008**

ΜΑΡΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΑΣ ΛΙΑΓΚΗΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΕΙΔΙΚΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ (Ε.Λ.Κ.Ε.) ΤΟΥ Ε.Κ.Π.Α.

ΑΘΗΝΑ

2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	2
Συνοτομογραφίες.....	4
1. Το σύστημα διορισμών των Εκπαιδευτικών–θεολόγων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μέχρι το 1998.....	5
2. Γραπτοί διαγωνισμοί Α.Σ.Ε.Π.....	14
Α.Σ.Ε.Π. 1998.....	14
Α.Σ.Ε.Π. 2000.....	15
Α.Σ.Ε.Π. 2002.....	16
Α.Σ.Ε.Π. 2004.....	17
Α.Σ.Ε.Π. 2006.....	19
Α.Σ.Ε.Π. 2008.....	21
3. Η ιστορία των Παιδαγωγικών Μαθημάτων στις Θεολογικές Σχολές.....	23
4. Η έρευνα.....	30
Ταυτότητα της έρευνας.....	30
Ανάλυση των δεδομένων.....	31
Περιορισμοί της έρευνας.....	45
5. Συμπεράσματα.....	46
Αναφορές.....	49

Πρόλογος

Με αφορμή τον εορτασμό των 180 χρόνων της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. και τη μελέτη των Παιδαγωγικών Σπουδών που πρόσφερε τόσα χρόνια η Θεολογική Σχολή, με τα δύο Τμήματά της, διαμορφώθηκε η ανάγκη να ερευνηθεί η αποτελεσματικότητα των Παιδαγωγικών Σπουδών των τεσσάρων Τμημάτων που διακονούν την επιστήμη της Θεολογίας και των δύο Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ. Με αυτό το σκεπτικό είχαμε αιτηθεί με υπηρεσιακές διαδικασίες την άδεια έρευνας των αποτελεσμάτων των διαγωνισμών εκπαιδευτικών ΠΕ01 του Α.Σ.Ε.Π., από το 1998 έως το 2008, με κριτήριο το Τμήμα από το οποίο αποφοίτησαν οι επιτυχόντες και τους βαθμούς τους οποίους έλαβαν στα μαθήματα, στα οποία εξετάζονταν, της Παιδαγωγικής και Ειδικής Διδακτικής. Παράλληλα αποφασίσαμε να ερευνηθεί δευτερευόντως και η απόδοση των επιτυχόντων στην εξέταση του Γνωστικού αντικειμένου, αλλά και άλλα δημογραφικά και εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά.

Η εξασφάλιση ειδικής άδειας από τον Α.Σ.Ε.Π. και παραχώρησης όλων των σχετικών αρχείων προς μελέτη ήταν μια δύσκολη υπόθεση, αλλά επιτεύχθηκε. Ο Α.Σ.Ε.Π., με την υποστήριξη του Προϊσταμένου του Τμήματος Ελέγχου Διαγωνισμών κ. Π. Γιούπη, από την 1η Δεκεμβρίου 2017, παραχώρησε ειδικό χώρο στο κτήριο του Α.Σ.Ε.Π. και στη συνέχεια στις αποθήκες στο Πικέρμι ώστε εκεί να διενεργηθεί το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας, εφόσον δεν είναι δυνατόν τα αρχεία να μετακινηθούν έξω από τον χώρο του Α.Σ.Ε.Π.

Τα αποτελέσματα της έρευνας θεωρήσαμε ότι θα φωτίσουν υποθέσεις που έχουν γίνει για τις Θεολογικές και Παιδαγωγικές Επιστήμες και το μέλλον τους, αλλά και θα ανοίξουν προοπτικές για άλλες έρευνες, αφού τα αποτελέσματα αφορούν την Ελλάδα και όχι μόνο. Σε αυτή τη βάση η επίδραση της έρευνας αναμενόταν να αφορά την Παιδαγωγική της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και τις Θεολογικές σπουδές στην Ελλάδα και προχωρήσαμε στην αναζήτηση χρηματοδότησης.

Προκειμένου να διενεργηθεί η έρευνα έπρεπε να δημιουργηθεί ερευνητική ομάδα η οποία θα εργαστεί στην οργάνωση και στην ηλεκτρονική καταχώρηση των στοιχείων των 4009 αιτήσεων στους χώρους που διέθεσε ο Α.Σ.Ε.Π. Για τον σκοπό αυτό απαιτούνταν περίπου 1700 ώρες εργασίας των ερευνητών στον χώρο για την πρώτη φάση της καταγραφής και 300 ώρες στη δεύτερη φάση για την ανάλυση των ευρημάτων. Το έργο αναμενόταν να διαρκέσει 6 μήνες, αλλά τελικά απαιτήθηκαν 6 μήνες επιπλέον. Εν τω μεταξύ το Τμ. Θεολογίας προχώρησε στην Ίδρυση Παιδαγωγικού Εργαστηρίου Θρησκευτικής Εκπαίδευσης (ΦΕΚ 1042/τ. Β'/28-3-2019) το οποίο αναλάβαμε ως διεύθυνση (ΦΕΚ 680/31-8-2019) κατόπιν εκλογών και στο οποίο εντάχθηκε τελικά το έργο.

Έτσι, κατόπιν σχετικών αιτημάτων ο Ε.Λ.Κ.Ε. του Ε.Κ.Π.Α. ενέκρινε την επιχορήγηση 13.000€ στο πλαίσιο των ετήσιων «Λειτουργικών και εκπαιδευτικών αναγκών Πανεπιστημίου και ενίσχυσης της έρευνας», με την υποστήριξη των Αντιπρυτάνεων, κ. Θ. Σφηκόπουλου και Ν. Μυλωνά, του Πρύτανη κ. Θ. Δημόπουλου, αλλά και του μέλους του 7μελούς Συμβουλίου του Ε.Λ.Κ.Ε. κ. Χ. Καραγιάννη, που εκπροσωπούσε στον Ε.Λ.Κ.Ε. το Τμ. Θεολογίας.

Στο ερευνητικό έργο εργάστηκαν οι Γιώργος Γκρίλης, Ηρώ Ποταμούση, Μιχάλης Σκορδούλης, Μανώλης Παπαϊωάννου, Δήμητρα Κολάση, Γιάννης Προμπονάς, Νίκος Κουστουράκης, Δανάη Χατζηαποστόλου, Στέφανος Ζάρκα, Ελένη Κάργατζη. Η ερευνητική ομάδα χρειάστηκε σε τρεις φάσεις να αναπτύξει το έργο μέχρι την τελική δημοσίευση των αποτελεσμάτων. Εργάστηκε με μέθοδο και αποτελεσματικότητα πολλές ώρες και απαιτήθηκαν μετακινήσεις και ειδικές εκπαιδεύσεις ώστε να ανταπεξέλθει.

Η Τελική Έκθεση που έχουμε πια στα χέρια μας βάζει τις βάσεις μελέτης των σπουδών και της εκπαίδευσης των θεολόγων εκπαιδευτικών και ανοίγει δρόμους για τον επανασχεδιασμό τους. Είμαστε ιδιαίτερα υπερήφανοι για αυτό το πόνημα, γιατί αποτελεί έργο διεπιστημονικό ομάδας θεολόγων-παιδαγωγών με τη συμβολή μίας κοινωνιολόγου και ενός στατιστικολόγου.

Ευχαριστούμε όλες και όλους που αναφέρθηκαν παραπάνω και συνεχίζουμε.

Δεκέμβριος 2020

Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης

Επίκουρος Καθηγητής

Επιστημονικός Υπεύθυνος Ερευνητικού Έργου

Συντομογραφίες:

ΑΕΙ: Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Α.Ν.: Αναγκαστικός Νόμος
Α.Π.: Αναλυτικό Πρόγραμμα
Α.Π.Θ.: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Άρ.: Άρθρο/Άρθρα
αρ.: Αριθμός
Α.Σ.Ε.Π.: Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Π.Α.: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Ε.Τ.: Ενδιάμεση Τιμή
ΘΕ.: Θρησκευτική Εκπαίδευση
ΙΚΥ: Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
κ.ε.: και εφεξής
Μ.Ο.: Μέσος Όρος
ΜτΘ: Μάθημα των Θρησκευτικών
Ν.: Νόμος
Ν.Δ.: Νομοθετικό Διάταγμα
Νο: Νούμερο
Ν.Π.Δ.Δ.: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.: Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Τ.Α.: Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
παρ./ §: Παράγραφος
Π.Δ.: Προεδρικό Διάταγμα
ΠΕ: Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης
Πίν: Πίνακας
ΦΕΚ: Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

1. Το σύστημα διορισμών των Εκπαιδευτικών–θεολόγων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μέχρι το 1998.

Το σύστημα προσλήψεων των Εκπαιδευτικών στην Εκπαίδευση, κατά τους δύο αιώνες ύπαρξης του νέου Ελληνικού κράτους, έχει περάσει από διάφορα στάδια. Τα κριτήρια τα οποία προκρίνονται κάθε φορά δεν αντανακλούν πάντοτε τις αμιγείς ανάγκες της Εκπαίδευσης, αλλά διέπονται και από μία σειρά πολιτικών και κοινωνικών προτεραιοτήτων και σκοπιμοτήτων. Κοινή συνισταμένη εξάλλου των σημαντικότερων Κοινωνιολογικών θεωρήσεων της Εκπαίδευσης είναι ότι βασικός ρόλος της Εκπαίδευσης είναι η αφομοίωση, εμπέδωση και αναπαραγωγή των κυρίαρχων κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών αξιών (Καλτσούνη - Νόβα, 2010, σσ. 90-134), οπότε μοιραία και η Εκπαίδευση, η επιμόρφωση, καθώς και το σύστημα διορισμών των Εκπαιδευτικών έχουν ζωτική σημασία για την εκάστοτε πολιτική εξουσία. Οι αλλαγές των κριτηρίων των προσλήψεων ακολουθούσαν σε μεγάλο βαθμό το πνεύμα ευρύτερων Εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, η τύχη των οποίων δεν ήταν πάντοτε δεδομένη καθώς, αναφορικά με τη βιωσιμότητά τους, εμπλέκονταν και άλλοι παράγοντες, όπως οι πολιτικές διαμάχες, η ύπαρξη ή η έλλειψη κατάλληλου προγραμματισμού, η διάθεση για τυπικές πολλές φορές αλλαγές ή η εισαγωγή ξένων προτύπων χωρίς τη αντίστοιχη μελέτη των συνθηκών της χώρας (Χαραλαμπίκης, 1980, σ. 26).

Από την επαναστατική περίοδο, ήδη, υπήρξε μέριμνα για την Εκπαίδευση, καθώς το 1824 συστάθηκε από την Ελληνική Βουλή 5μελής Επιτροπή με πρόεδρο τον Άνθιμο Γαζή, η οποία πρότεινε τη δημιουργία «τριών ειδών σχολείων» (τριών βαθμίδων Εκπαίδευσης), την προκαταρκτική ή δημόδη Αγωγή, το Λύκειο και το Πανεπιστήμιο (Δημαράς, 1999/2017, σσ. 10-11), αλλά και την κεντρική αλληλοδιδασκτική Σχολή στο Άργος (Μαυροσκούφης, Τα σχέδια της Επιτροπής του 1824 για την οργάνωση της ελληνικής εκπαίδευσης και ο ανώνυμος “Πίναξ παραστήνων τον διοργανισμόν της Κοινής Εκπαιδύσεως κατά τους τρεις βαθμούς της Παιδείας: μία ιστορική αποκατάσταση., 1995, σσ. 43-44), που αποτελούσε και την πρώτη προσπάθεια ομοιόμορφης κατάρτισης Εκπαιδευτικών και άσκησής τους στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο (Λίκα, 2014, σσ. 31-32). Αυτή επινοήθηκε από τους Άγγλους για να καλύψει ανάγκες της Εκπαίδευσης στις Ινδίες και ήταν γνωστή στους Έλληνες από την περίοδο της Τουρκοκρατίας (Κανάκης, 1995, σ. 19 κ.ε.). Αναφορικά με τα κριτήρια διορισμού των δασκάλων, στο Διάταγμα του Υπουργού Εσωτερικών του Γρηγορίου Δικαίου, της 10ης Φεβρουαρίου του 1825, αναφέρεται ότι ο Έφορος της Παιδείας, ο οποίος την εποχή εκείνη ήταν ο Γρηγόριος Κωνσταντάς, θα έπρεπε «να λάβη πρόνοιαν μετά των Επιτρόπων των σχολείων διά να διορίζονται παντού δάσκαλοι τίμιοι, χρηστοίθεις, ενάρετοι, θεοσεβείς, σώφρονες, ώστε να δίδουν καλό παράδειγμα και να εμποτίζουν

την αρετήν και τον αληθή πατριωτισμόν εις τους νέους...» (Δημαράς, 1999/2017, σ. 12). Ωστόσο, σύμφωνα με τον Τσουκαλά, κατά την επαναστατική περίοδο, κανένας σχολικός μηχανισμός δεν στάθηκε δυνατόν να λειτουργήσει, συνεπώς «την ώρα που ιδρύθηκε το ανεξάρτητο κράτος βρισκόμαστε στο έτος μηδέν της ιστορίας της νεοελληνικής Εκπαίδευσης» (Τσουκαλάς, 1987, σ. 391).

Μετά την απελευθέρωση, ανάμεσα στις προτεραιότητες του Καποδίστρια για τη σύσταση του νεοϊδρυθέντος Κράτους ήταν και η οργάνωση της στοιχειώδους κατ' αρχάς Εκπαίδευσης. Οι πρώτες σχολικές δομές που συστάθηκαν ήταν δύο Ορφανοτροφεία (στο Ναύπλιο και τον Πόρο). Τα κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκαν οι δάσκαλοι και Διευθυντές τους (Νικητόπουλος και Γεώργιος Κλεόβουλος αντίστοιχα) ήταν η ικανότητα, η παιδεία, η ευσέβεια και η τιμιότητα (Μαυροσκούφης, 1996, σσ. 133-134). Ο Ιωάννης Π. Κοκκώνης, με τη μετάφραση και προσαρμογή που έκανε στον γαλλικό οδηγό της «αλληλοδιδασκτικής μεθόδου», και την εισαγωγή του στην Εκπαίδευση των νέων δασκάλων στο Διδασκαλείο το 1835, όταν έγινε Διευθυντής, καθόρισε την Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών την πρώτη περίοδο του νέου Ελληνικού κράτους (Αμαριώτου, 1937, σ. 33). Ουσιαστικά, μέχρι και το 1877, έλλειπε από αυτήν κάθε παιδαγωγική κατάρτιση (Μπίκος, 1998, σ. 72). Τα πράγματα άλλαξαν με την ίδρυση, το 1869, του «Συλλόγου προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων» και την εισαγωγή της Ερβαρτιανής μεθόδου, η οποία άρχισε να διδάσκεται και στους εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από τον Καθηγητή της ελληνικής Φιλολογίας Ι. Πανταζίδη και αργότερα από τον Καθηγητή της Φιλοσοφίας Χρ. Οικονόμου. Η επίδραση των Διδασκαλείων είναι καταγιγιστική, αφού τροφοδοτούσαν το Πανεπιστήμιο με καθηγητές Παιδαγωγικής, οι οποίοι σε όλη την περίοδο μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, είχαν πρώτα υπηρετήσει ως διευθυντές των Διδασκαλείων (Πυργιωτάκης, 2011, σσ. 109-110).

Το εκπαιδευτικό σύστημα που κυριάρχησε στην Ελλάδα για ολόκληρο τον 19^ο αιώνα θεσμοθετήθηκε από την Αντιβασιλεία επί Όθωνα. Έτσι, με μια σειρά από Διατάγματα και Νόμους (Διάταγμα της 21^{ης} Νοεμβρίου του 1834, Νόμος της 6^{ης} Φεβρουαρίου του 1836 και Διάταγμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου του 1838, τα οποία συμπληρώθηκαν από τον Εσωτερικό Κανονισμό των Γυμνασίων και Ελληνικών Σχολείων του 1857) ιδρύθηκαν Ελληνικά Σχολεία και Γυμνάσια σε διάφορες πόλεις του Κράτους. Σύμφωνα με αυτά τα Διατάγματα η Μέση Εκπαίδευση περιλάμβανε το τριτάξιο «Ελληνικόν Σχολείον» και το τετρατάξιο «Γυμνάσιον». Για τον διορισμό των Εκπαιδευτικών προβλεπόταν αρχικά εξέταση για τη θεωρητική τους επάρκεια, από Επιτροπή που είχε συστήσει η Γραμματεία των Εκκλησιαστικών και Δημόσιας εκπαίδευσεως και, στη συνέχεια, με πρακτική για δύο χρόνια. Μετά από αυτή τη διαδικασία οι υποψήφιοι περνούσαν από πρακτική εξέταση στα μαθήματα του Γυμνασίου, η οποία επεκτάθηκε και στους θεολόγους με το διάταγμα της 26/11/1885 (ΕτΚ 1/2-1-1886 τροποποιήθηκε με Β.Δ. ΕτΚ 205/30-7-1887). Ο διορισμός τους γινόταν με Βασιλική Απόφαση, με απαραίτητη την προϋπόθεση να μην υπάρχει αμφισβήτηση της ηθικής τους ακεραιότητας και της θρησκευτικής τους πίστης (Λίκα, 2014, σσ. 35-38). Στην πράξη πάντως, παρά το αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο, φαίνεται ότι τελικά το μόνο κριτήριο διορισμού ήταν η

επιτυχία στις εξετάσεις, ανεξάρτητα από το αν οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί διέθεταν συστηματική κατάρτιση ή όχι και αυτό διότι δεν υπήρχε ένα ξεκάθαρο και υποχρεωτικό πλαίσιο Πανεπιστημιακής παιδαγωγικής κατάρτισης (Αντωνίου, 2011, σ. 853), ενώ οι αυξημένες, σε σχέση με τους λιγοστούς συγκριτικά πανεπιστημιακούς απόφοιτους, ανάγκες της Εκπαίδευσης καλύπτονταν με διορισμούς ‘βοηθών’, οι οποίοι μπορεί στο Γυμνάσιο να ήταν προπτυχιακοί φοιτητές, ενώ στο Ελληνικό Σχολείο υπήρχε το ενδεχόμενο να μην ήταν καν απόφοιτοι του Γυμνασίου (Λέφας, 1942, σσ. 208-209).

Οι θεολόγοι εκπαιδευτικοί δεν διορίζονταν στο ελληνικό σχολείο (Δημοτικό), όπου ιερείς και δάσκαλοι δίδασκαν από το 1834 το μάθημα των Θρησκευτικών (Διάταγμα περί της Κατηγήσεως εις τα σχολεία, ΕτΚ 5/17-7-1834). Στη Μέση Εκπαίδευση, στο Γυμνάσιο δεν προβλεπόταν αρχικά ειδικός εκπαιδευτικός και από το 1836 το μάθημα διδάσκονταν από καθηγητή με σχετικές γνώσεις ή από ιερέα. Αντίθετα, με το Διάταγμα περί πρακτικών εξετάσεων και προσόντων των υποψηφίων καθηγητών γυμνασίων κ.λπ. (ΕτΚ1/2-1-1886), το οποίο βέβαια τροποποιήθηκε αργότερα (ΕτΚ 77/12-5-1892), οι απόφοιτοι της Θεολογικής Σχολής αποκτούν τη δυνατότητα να διδάσκουν Ελληνικά και Λατινικά στο Γυμνάσιο.

Αυτά τα προβλήματα επιχείρησε να αντιμετωπίσει ο Νόμος 2297 της 12ης Ιουλίου 1895 «Περί προσόντων των καθηγητών και ελληνοδιδασκάλων». Στο άρθρο 3 ορίζεται ότι ως καθηγητές για το μάθημα των Θρησκευτικών στο Γυμνάσιο διορίζονται οι «προλύται ή τελειοδίδακτοι» της Θεολογικής Σχολής του Εθνικού Πανεπιστημίου, οι οποίοι είχαν υπηρετήσει, τουλάχιστον για τρία έτη, σε δημόσια Ελληνικά Σχολεία ή πρακτικές Σχολές ως σχολάρχες ή τριτοβάθμιοι ελληνοδιδάσκαλοι (Ν.2297/1895). Οι θέσεις όμως των θεολόγων παρέμεναν περιορισμένες με αποτέλεσμα να γίνονται ελάχιστοι διορισμοί (Κογκούλης, 1993[1985], σσ. 132-133). Οι θέσεις αυξάνονταν σε νομοσχέδια με τη διαίρεση της Εκπαίδευσης σε θεωρητικά και πρακτικά γυμνάσια (1896) ή με τη διαίρεση σε γυμνάσια και λύκεια (1899), αλλά τελικά η αύξηση των θέσεων των θεολόγων κατοχυρώθηκε μετά το 1910.

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα έγιναν οι πρώτες ρηξικέλευθες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες απομάκρυνσης από το εκπαιδευτικό μοντέλο που είχε θεσπίσει η Αντιβασιλεία, και οι οποίες συνδέθηκαν και με το γλωσσικό ζήτημα και φυσικά με την ίδρυση του «Εκπαιδευτικού Ομίλου» το 1910. Οι πιο σοβαρές μεταρρυθμίσεις επιχειρήθηκαν κατά το 1899 από τον υπουργό Ευταξία και κατά τα έτη 1913-14 από τον τότε υπουργό Τσιριμώκο με εισηγητική έκθεση του Γληνού. Κατά την πρώτη υιοθετήθηκε το Σκανδιναβικό μοντέλο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ενώ η δεύτερη έδωσε έμφαση στη στροφή στα θετικά μαθήματα και στην Επαγγελματική Εκπαίδευση, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες της ολοένα και περισσότερο αστικοποιημένης ελληνικής κοινωνίας. (Λίκα, 2014, σ. 52). Ωστόσο, και οι δύο απόπειρες συνάντησαν ισχυρές αντιδράσεις από τους συντηρητικούς κύκλους και καταψηφίστηκαν στο μεγαλύτερό τους μέρος.

Με τον Νόμο 322 της 20-10-1914 «Περί προσθήκης καθηγητών εις το προσωπικόν των γυμνασίων» (ΕτΚ Α 302/23-10-1914), στο διδακτικό προσωπικό όλων των Γυμνασίων

προστίθεται ένας καθηγητής θρησκευτικών μαθημάτων. Το 1918, με την ένταξη στην ελληνική επικράτεια των Νέων Χωρών, ελλείπει αποφοίτων της Θεολογικής Σχολής και της Ριζαρείου Σχολής (είχαν από το 1899 το δικαίωμα διδασκαλίας του μαθήματος των Θρησκευτικών), δόθηκε η δυνατότητα να διορίζονται καθηγητές θρησκευτικών μαθημάτων χωρίς άλλη προϋπηρεσία σε πρωτοσύγκελους, αρχidiaκόνους και ιεροκήρυκες (Κογκούλης, Το μάθημα των θρησκευτικών στη Μέση εκπαίδευση (1833-1932), 1993[1985], σ. 135). Το 1926, με το Διάταγμα περί περιορισμού, καταργήσεως κ.λπ. θέσεων εν τη Μέση και Δημοτική Εκπαιδύσει (ΕτΚ Α 144/24-4-1926), οι θέσεις των θεολόγων κατοχυρώνονται στα γυμνάσια, αλλά δεν προβλέπονταν στα πρακτικά Λύκεια.

Η πρώτη, κατά τον Δημαρά (2017, σ.μστ'-μζ'), «ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση στη νεοελληνική Εκπαίδευση» έγινε τελικά το 1929, με τους Ν. 4373/1929 «Περί Διαρρυθμίσεως των Σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης» και 4397/1929 «Περί Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως», από την Κυβέρνηση Βενιζέλου και συμπληρώθηκε με νομοθετήματα από το 1931-33 της πρώτης Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου. Οι κύριοι προσανατολισμοί της μεταρρύθμισης ήταν η «παιδεία των λαϊκών μαζών» και η «πρακτική μόρφωση», η οποία είχε παραμεληθεί από τη μονομερή, έως τότε, θεωρητική κατεύθυνση. Ακόμη, γινόταν λόγος για «την απόκτηση αρτίων δασκάλων» και «την βελτίωση του υπάρχοντος προσωπικού» (Γόντικας, 1929). Βασική αλλαγή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ήταν η διάκριση του εξατάξιου Γυμνασίου σε (Κλασσικό) Γυμνάσιο και πρακτικό Λύκειο, τα οποία είχαν κοινό πρόγραμμα στις δύο πρώτες τάξεις. Επίσης υπήρχε η δυνατότητα δημιουργίας Γεωργικού Λυκείου, μετά τις δύο πρώτες τάξεις (Ν. 4373/1829, άρ. 2-18). Στο άρ. 7 του ίδιου Νόμου, ορίζεται πως σε περίπτωση έλλειψης φιλολόγων σε κάποιο σχολείο, δίνεται η ανάθεση των ιστορικο-φιλολογικών μαθημάτων σε θεολόγο, ενώ στο άρθρο 5 του Ν. 4397/1929 ορίζεται απαλλαγή από τα Θρησκευτικά για τους ετερόθρησκους και τους ετερόδοξους (Ν. 4397/1929).

Οι αλλαγές που εισήγαγε η μεταρρύθμιση του 1929 δεν έμελλε να μακροημερεύσουν, καθώς η δικτατορία του Μεταξά, ο πόλεμος, η κατοχή και ο εμφύλιος οδήγησαν στην «ολοκληρωτική εξάρθρωση» του εκπαιδευτικού συστήματος (Δημαράς, 2017, σ. ν'). Χαρακτηριστικό του κλίματος οπισθοδρόμησης ήταν η προσθήκη στα δικαιολογητικά διορισμού «πιστοποιητικού της Ειδικής Ασφάλειας, βεβαιούν ότι δεν εμφορείται υπό κομμουνιστικών αρχών», το γνωστό «πιστοποιητικό φρονημάτων» (Ν.Δ. 22-08-1935, αρ. 1), καθώς και η δυνατότητα της Επιτροπής διορισμών «να μη εγγράψη εις το βιβλίον αίτησιν διορισμού ή να διαγράψη εγγραφείσασ αίτησιν υποψηφίου, εφ' όσον κρίνει δι' αιτιολογημένης απόφασής της, ότι λόγω ανατρεπτικών φρονημάτων αυτού ή διά πράξεις μαρτυρούσας έλλειψιν ηθικής ικανότητας δεν είναι κατάλληλος διά το επάγγελμα του διδασκάλου» (Αναγκαστικός Νόμος 692/1937, αρ. 1). Με τον Αναγκαστικό Νόμο 1849 του 1839 (ΕτΚ Α 300/25-7-1939) στο προσωπικό κάθε εξατάξιου Γυμνασίου περιλαμβάνεται ένας πρωτοβάθμιος ή δευτεροβάθμιος θεολόγος, αλλά όχι στα πρακτικά Λύκεια ή στα Παρθεναγωγεία ή στις Εμπορικές σχολές. Το 1932-33, με τους περιορισμούς του Μεταξά, οι οργανικές θέσεις των θεολόγων που

ανέρχονταν σε 158 περιορίζονται σε 110. Επομένως, πολλοί πτυχιούχοι θεολόγοι έμεναν πια αδιόριστοι (Κογκούλης, 1993, σ. 130).

Η πρώτη μεταπολεμική απόπειρα εκπαιδευτικής ανασυγκρότησης ανατέθηκε από την Κυβέρνηση του Καραμανλή το 1957 στην υπερκομματική Επιτροπή Παιδείας. Αυτή, μετά από διετείς συζητήσεις, κατέληξε σε προτάσεις που ενσωματώθηκαν στα νομοσχέδια (Ν.Δ. 3970-3973/1959) για τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος, που υπέβαλλε ο Υπουργός Παιδείας Γ. Βογιατζής και ψηφίστηκαν στη Βουλή τον Μάιο του 1959. Βασική καινοτομία των νομοθετημάτων αυτών στη Μέση Εκπαίδευση ήταν ο χωρισμός του εξατάξιου Γυμνασίου σε δύο τριετείς κύκλους σπουδών, εκ των οποίων ο πρώτος παρείχε γενική μόρφωση και ο δεύτερος προετοίμαζε τους μαθητές είτε για ανώτερες σπουδές, είτε για την έξοδο στην εργασιακή απασχόληση (Λίκα, 2014, σσ. 60-63). Στο θέμα των διορισμών δεν επέρχονται ιδιαίτερες αλλαγές, καθώς ο διορισμός των Εκπαιδευτικών ορίζεται από το Ν.Δ. 3379/1955 «Περί του προσωπικού της Δημοσίας Εκπαιδύσεως» και λαμβάνονται υπόψη ο βαθμός του πτυχίου και η ηλικία (Ν.Δ. 3379/1955, αρ. 35). Στο ίδιο Ν.Δ. έχει προβλεφθεί η οργάνωση του εκπαιδευτικού προσωπικού σε κλάδους με βάση το είδος των σπουδών τους, κατά το οποίο οι θεολόγοι ανήκουν στον τρίτο κλάδο, μαζί με τους φιλόλογους, τους φυσικούς και τους μαθηματικούς, χημικούς και εμποριολόγους (Ν.Δ. 3379/1955, αρ. 4). Πρόκειται για μία πρώιμη διάκριση των κλάδων, η οποία οδήγησε στη διάκριση ειδικοτήτων που ισχύει μέχρι σήμερα. Οι θεολόγοι, πια, αντιμετωπίζουν πρόβλημα αδιοριστίας και για αυτό οργανώνονται. Μετά το Γ' Συνεδριό τους, το 1963, ασκούν πίεση και έτσι επί κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου, Υπουργίας Σ. Αλαμάνη και εισήγηση του Γενικού Επιθεωρητή Ξένων και Μειονοτικών Σχολείων Δ. Ματζουράνη, διορίζονται 300 θέσεις επιπλέον του προβλεπόμενου αριθμού θέσεων (Κογκούλης, 1993, σσ. 133-134).

Μέχρι τη δικτατορία δεν έγιναν άλλοι διορισμοί θεολόγων και στη διάρκεια της οι διορισμοί παρέμειναν μηδενικοί. Παρά τις γνωστές διακηρύξεις περί Ελληνορθοδοξίας και παρά τα Νομοθετικά Διατάγματα (Αναγκαστικός Νόμος 129/1967, Ν.Δ. 651/1970, Ν.Δ. 842/1971) σχετικά με την Εκπαίδευση και τους διορισμούς των Εκπαιδευτικών, καθ' όλη τη διάρκεια της Δικτατορίας δεν έγινε ούτε ένας διορισμός θεολόγου εκπαιδευτικού. Οι οργανικές θέσεις των υπηρετούντων θεολόγων κατά το 1970 είναι 1100 (Ν.Δ. 651/1970, αρ. 12).

Με το Σύνταγμα του 1975 κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 η εννεαετής υποχρεωτική Εκπαίδευση και η δωρεάν παιδεία σε όλες τις βαθμίδες (Σύνταγμα της Ελλάδος, 1975). Με τους Νόμους 309/1976 και 576/1977 η μεταπολιτευτική Κυβέρνηση Καραμανλή, επί Υπουργίας Γ. Ράλλη, καθιέρωσε τη δωρεάν παιδεία, τη δημοτική γλώσσα σε όλη την Εκπαίδευση, όπως και την ισοτιμία της Τεχνικής - Επαγγελματικής και της Γενικής Εκπαίδευσης. Εισήγαγε τη διδασκαλία μεταφρασμένων αρχαίων ελληνικών κειμένων, καθώς και τα μαθήματα επιλογής, προχώρησε στη συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων, άλλαξε τον τρόπο εισαγωγής στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Πανελλήνιες εξετάσεις και στη Β' Λυκείου) και μερίμνησε για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού προσωπικού (Χαραλαμπίδης, 1980, σσ. 28-31). Στον Ν. 309/1976

γίνεται ανακατανομή των κλάδων και οι θεολόγοι αποτελούν, σύμφωνα με το Άρ. 32, τον Α1 Κλάδο, ενώ τυπικό προσόν διορισμού ορίζεται με το Άρ. 35 η αποφοίτηση από Θεολογική Σχολή της ημεδαπής ή τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης (Ν. 309/1976). Ωστόσο, με το Άρ. 13 του Νόμου 576/1977 γίνεται ανακατανομή των Κλάδων και οι θεολόγοι είναι στον Κλάδο 4 μαζί με τους φιλόλογους και τους ξενόγλωσσους εκπαιδευτικούς (Ν. 576/1977). Οι διορισμοί πραγματοποιούνται με βάση τους ετήσιους πίνακες διοριστέων ανά κλάδο και ειδικότητα, που προκύπτουν από τη χρονολογία υποβολής των αιτήσεων των υποψήφιων Εκπαιδευτικών, ενώ προτάσσονται ως «ειδικές κατηγορίες» τα «τέκνα των θυμάτων και αναπήρων πολέμου, ως και αναπήρων ειρηνικής περιόδου, είτε δε τα τέκνα πολυτέκνων», και παραμένουν ως ανώτατο όριο υποβολής αιτήσεων τα 40 έτη (Ν. 309/1976, Άρ. 45).

Η ανάρρηση της σοσιαλιστικής Κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ το 1981 έφερε μία σειρά από εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Καθιερώθηκε το μονοτονικό σύστημα (Π.Δ. 297/1982), ενώ καταργήθηκαν οι γενικοί διευθυντές της Εκπαίδευσης (Ν. 1232/1982, Άρ. 2) και θεσπίστηκε ο θεσμός του σχολικού συμβούλου (Ν. 1304/1982, Άρ.1). Επίσης, καθιερώθηκε νέος κανονισμός μαθητικών κοινοτήτων, καταργήθηκαν οι εισαγωγικές εξετάσεις στα Λύκεια και συντάχθηκαν νέα Α.Π. και νέα βιβλία (Μπουζάκης, 2006, σσ. 151-157). Το 1985 ψηφίστηκε ο Νόμος 1566, ο οποίος, εν πολλοίς, ισχύει μέχρι τις ημέρες μας. Τα Άρ. 14 και 15 ορίζουν τα σχετικά με το προσωπικό της Εκπαίδευσης. Γίνεται ανακατανομή κλάδων (οι θεολόγοι ανήκουν στον Κλάδο ΑΤ1), ενώ για τον διορισμό των θεολόγων γίνεται δεκτό, εκτός από το πτυχίο Θεολογικής Σχολής της ημεδαπής και ισότιμο πτυχίο ορθόδοξης Θεολογικής Σχολής της αλλοδαπής, εφόσον ο πτυχιούχος είναι απόφοιτος του ελληνικού εξατάξιου Γυμνασίου. Οι διορισμοί γίνονται με το σύστημα της επετηρίδας. Ωστόσο, στον πίνακα διορισμών «προτάσσονται υποχρεωτικά και ανεξάρτητα από το βαθμό του πτυχίου τους κατά σειρά όσοι έχουν διδακτορικό δίπλωμα, τα θύματα πολέμου ή εθνικής αντίστασης ή ειρηνικής περιόδου, οι ανάπηροι πολέμου ή εθνικής αντίστασης ή ειρηνικής περιόδου και τα τέκνα τους και ακολουθούν οι πολύτεκνοι και τα τέκνα πολυτέκνων». Το σύνολο των οργανικών θέσεων του εκπαιδευτικού προσωπικού της Δευτεροβάθμιας είναι 50.376, εκ των οποίων οι 2.810 αφορούν θεολόγους (Ν. 1566/1985, Άρ. 14-15).

Το 1990 η Κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, επί Υπουργίας Β. Κοντογιαννόπουλου, κατέθεσε Σχέδιο Νόμου, το οποίο, μεταξύ άλλων, καταργούσε την επετηρίδα. Το Νομοσχέδιο αυτό έγινε αφορμή για πανελλήνιες κινητοποιήσεις σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης με αποκορύφωμα τη δολοφονία του καθηγητή Νίκου Τεμπονέρα στην Πάτρα, στις 8 Ιανουαρίου 1991. Το Νομοσχέδιο αυτό έδωσε επίσης το έναυσμα για έναν ευρύ διάλογο σχετικά με το σύστημα των διορισμών των Εκπαιδευτικών. Η δολοφονία του καθηγητή οδήγησε τον Υπουργό Παιδείας σε παραίτηση, ενώ ο Γ. Σουφλιάς που τον διαδέχθηκε απέσυρε όλα τα επίμαχα νομοθετήματα και ανακοίνωσε την έναρξη συνολικού διαλόγου για την παιδεία.

Το βασικό επιχείρημα για την κατάργηση της επετηρίδας ήταν η μεγάλη αναντιστοιχία ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση Εκπαιδευτικών και η αντίστοιχα μεγάλη ανεργία των πτυχιούχων. Η μακροχρόνια εξάλλου απόσταση ανάμεσα στη λήψη του

πτυχίου και τον διορισμό οδηγούσε τους υποψήφιους εκπαιδευτικούς στην αναζήτηση άλλων επαγγελμάτων, με αποτέλεσμα η ανάληψη των διδακτικών τους καθηκόντων να συνοδεύεται από μια «επιστημονική και παιδαγωγική αποξένωση» (Καζαμιάς & Κασσωτάκης, 1995, σ. 34; Λώλη, 2005, σσ. 158-159). Επιπλέον, η κτήση του πτυχίου ως μοναδικό κριτήριο για τον διορισμό, θεωρήθηκε ότι δεν εξασφάλιζε την πρόσληψη ενός αποτελεσματικού Εκπαιδευτικού (Πηγιάκη, 2000, σσ. 233-238), γι' αυτό και «ο διορισμός με βάση την επετηρίδα όχι μόνο είναι αναχρονιστικό μέτρο, αλλά αποτελεί και σημαντικό τροχοπέδη για την ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού των σχολείων» (Καζαμιάς & Κασσωτάκης, 1995, σ. 34). Παράλληλα, επισημάνθηκε ότι η έλλειψη αξιολόγησης πριν τον διορισμό, η χρονική απόσταση των πανεπιστημιακών σπουδών από τον διορισμό και η μεγάλη ηλικία των νεοδιοριζόμενων, συνεπάγονται την ελλιπή διδακτική κατάρτιση των υποψηφίων (Κλάδης, 1991, σσ. 10-12). Στις απόψεις αυτές ήρθε να προστεθεί η Έκθεση Εμπειρογνομόνων του ΟΟΣΑ, στην οποία αναφερόταν χαρακτηριστικά ότι «η γήρανση του σώματος των Εκπαιδευτικών είναι συνέπεια του συστήματος της επετηρίδας» και γι' αυτό θα πρέπει να θεσπιστούν νέα κριτήρια διορισμού, τα οποία θα αξιολογούν τις δεξιότητες των υποψηφίων (ΟΟΣΑ, 1996, σ. 182).

Από την άλλη μεριά, η επετηρίδα θεωρήθηκε από τους υποστηρικτές της ως το πλέον αντικειμενικό και αδιάβλητο σύστημα, το οποίο διαφυλάσσει το εκπαιδευτικό σύστημα από τις πελατειακές σχέσεις και τις κομματικές παρεμβάσεις (Κλάδης, 1991, σσ. 4-5; Τσούλιας, 1999, σ. 142; Κασσωτάκης & Κουτούζης, 2001, σ. 78). Αντίθετα, η κατάργησή της υποστηρίχθηκε ότι όχι μόνο οδηγεί στην αποσύνδεση του πτυχίου από τα επαγγελματικά δικαιώματα, αλλά και αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση των διορισμών και στην υποχρηματοδότηση της Εκπαίδευσης (Φατούρου & Γαλάνης, 1997, σ. 36). Η ΟΛΜΕ κατήγγειλε ότι το διακύβευμα πίσω από την κατάργηση της επετηρίδας ήταν η επιστροφή στο πελατειακό σύστημα διορισμού των Εκπαιδευτικών (ΟΛΜΕ, 1991, σ. 19). Ως απάντηση στην ανεργία των πτυχιούχων και στην ανάγκη αναβάθμισης της παρεχόμενης Εκπαίδευσης αντιπροτάθηκαν η αύξηση των διορισμών, η μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τμήμα, η εκκαθάριση της επετηρίδας από τους πτυχιούχους που ασκούσαν άλλο επάγγελμα, η καθιέρωση του ολοήμερου σχολείου, η εισαγωγή της ενισχυτικής διδασκαλίας, η θεσμοθέτηση της δωδεκάχρονης υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, η προσθήκη ενός επιπρόσθετου έτους παιδαγωγικής κατάρτισης στις Καθηγητικές Σχολές, και η καθιέρωση περιοδικής ετήσιας επιμόρφωσης των υπηρετούντων Εκπαιδευτικών με παράλληλη απαλλαγή τους από τα διδακτικά τους καθήκοντα (Λίκα, 2014, σ. 80).

Η επετηρίδα καταργήθηκε με τον Ν. 2525/1997 από την Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, επί Υπουργίας Γ. Αρσένη. Το Άρ. 6 όριζε ως καταληκτική ημερομηνία εγγραφής στον υπάρχοντα πίνακα διορισμών την 31^η Δεκεμβρίου του 1997. Από το ερχόμενο σχολικό έτος οριζόταν ότι ένα ποσοστό διορισθέντων θα προέρχονταν από τον υπάρχοντα πίνακα και ένα άλλο από τους γραπτούς διαγωνισμούς που θα διεξάγονταν κάθε διετία μέσω του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.). Τα ποσοστά αυτά ορίζονταν ως εξής: 80% - 20% για το 1998, 60%-40% για το 1999, 40%-60% για το

2000, 20%-80% για το 2001 και 10%-90% για το 2002, ενώ οι διορισμοί μετά το 2003 θα γίνονταν αποκλειστικά μέσω των γραπτών διαγωνισμών του Α.Σ.Ε.Π.. Ο Ν. 2525/1997 επέφερε επίσης μεγάλες αλλαγές στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπως η θεσμοθέτηση του Ενιαίου Λυκείου, η καθιέρωση του θεσμού του εθνικού απολυτηρίου, η κατάργηση των δεσμών, η καθιέρωση ολοήμερου Νηπιαγωγείου και Δημοτικού, η ανανέωση των σχολικών βιβλίων του Γυμνασίου, η εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και η ίδρυση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, του Εθνικού Κέντρου Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και δεκατριών Κέντρων Στήριξης του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (Ν. 2525/1997).

Με τον Ν. 2525/97 προβλεπόταν ακόμη η κατάρτιση προγραμμάτων θεωρητικής και πρακτικής παιδαγωγικής, διάρκειας δύο ακαδημαϊκών εξαμήνων, είτε κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών, είτε μετά τη λήψη του πτυχίου, η οποία οδηγεί στη χορήγηση του Πιστοποιητικού Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας. Σύμφωνα με το Άρ. 6, παρ. 6, δεκτοί στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. είναι οι έχοντες τα ειδικά τυπικά προσόντα διορισμού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας. Στον διαγωνισμό γίνονται δεκτοί, χωρίς Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, οι έχοντες πτυχίο Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών, Τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας ή Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών των ΑΕΙ ή πτυχίο της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής της Σχολής Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαίδευσης και της Ανωτέρας Σχολής Εκπαιδευτικών Τεχνολόγων Μηχανικών (ΠΑΤΕΣ και ΑΣΕΤΕΜ της ΣΕΛΕΤΕ), καθώς και οι έχοντες διδακτορικό δίπλωμα στις επιστήμες της Αγωγής ή τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών στις επιστήμες της Αγωγής. Ωστόσο, με τον Ν. 3194/2003, η κατοχή του Πιστοποιητικού Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας δεν απαιτείται για τον διορισμό Εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Το πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας επανέρχεται ως βασικό προσόν για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. με τον νόμο 3848/2010 (Τσούκαλη, 2014, σ. 81).

Ο Ν. 3848/2010 (γνωστός και ως «νόμος Διαμαντοπούλου»), επιχείρησε να εισάγει διαρθρωτικές αλλαγές στον τρόπο προσλήψεων και διορισμών, όπως ο αποκλειστικός διορισμός των υποψηφίων Εκπαιδευτικών μέσω του διαγωνισμού, η προσμέτρηση κοινωνικών (μόνιμη αναπηρία 67% και άνω ή πάθηση από ομόζυγη μεσογειακή αναιμία ή σκλήρυνση κατά πλάκας ή μικροδρεπανοκυτταρική αναιμία) και ακαδημαϊκών κριτηρίων (γνώση ξένης γλώσσας, πιστοποιημένη γνώση χειρισμού ηλεκτρονικού υπολογιστή, κατοχή δεύτερου πτυχίου, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) για τη μόνιμη πρόσληψη των Εκπαιδευτικών, η εισαγωγή του θεσμού του δόκιμου εκπαιδευτικού και του μέντορα (Άρ. 4), η κτήση του Πιστοποιητικού Παιδαγωγικής Επάρκειας ως προϋπόθεσης για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. κ.ά. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον Ν. 3848/2010 σταματάει η πρόταξη των πολυτέκνων έναντι των άλλων υποψηφίων και η ύπαρξη περισσότερων των δύο παιδιών απλώς

μοριοδοτείται. Ακόμη, αναφέρεται ότι στους τελικούς πίνακες κατάταξης Εκπαιδευτικών στους επόμενους δύο διαγωνισμούς θα εντάσσονται, κατ' εξαίρεση, όσοι στην 1-7-2010 θα έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον εικοσιτετράμηνη προϋπηρεσία και όσοι εκπαιδευτικοί απολύθηκαν από ιδιωτικά σχολεία, λόγω κατάργησης των σχολείων αυτών, έχοντας συμπληρώσει στην 1-7-2010 τουλάχιστον εικοσιτετράμηνη προϋπηρεσία. Η πρόσληψη των Εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν την 30ή Ιουνίου 2008 πραγματική προϋπηρεσία τουλάχιστον 30 μηνών παρατείνεται μέχρι και το σχολικό έτος 2014-2015 (Ν. 3848/2010). Ωστόσο, η είσοδος της χώρας στην περίοδο της κρίσης έμελλε να καταστήσει ανενεργές τις διατάξεις που αφορούσαν τους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. και τους διορισμούς, αφού όχι μόνο έπαυσαν οι γραπτοί διαγωνισμοί, αλλά σταμάτησαν και οι διορισμοί, πλην κάποιων σποραδικών διορισμών οι οποίοι έγιναν μετά από δικαστικές αποφάσεις και οι οποίοι αναφέρονται στο τμήμα που αφορά τον Α.Σ.Ε.Π. του 2008.

Η «έξοδος» της χώρας από την κρίση ανοίγει μία νέα σελίδα στους διορισμούς στην Εκπαίδευση. Ο 4589 του 2019 αλλάζει ακόμη μία φορά το σύστημα διορισμού και προσλήψεων των Εκπαιδευτικών καταργώντας ουσιαστικά το σύστημα των γραπτών διαγωνισμών. Με τρεις Προκηρύξεις του 2019 (Προκήρυξη1ΓΕ/2019; Προκήρυξη2ΓΕ/2019; Προκήρυξη3ΕΑ/2019) άνοιξε ο δρόμος για νέους μόνιμους διορισμούς. Στις προκηρύξεις αυτές έγινε η προσπάθεια να υπάρξει μία σύνθεση των αιτημάτων αφενός των Εκπαιδευτικών που εργάζονταν ως αναπληρωτές τα τελευταία 10 ή και περισσότερα χρόνια και αφετέρου των νεότερων Εκπαιδευτικών που δεν είχαν προϋπηρεσία, κατείχαν όμως ακαδημαϊκούς τίτλους. Έτσι δημιουργήθηκε ένα «προσοντολόγιο», στο οποίο μοριοδοτείται αφενός η προϋπηρεσία (με ένα μόριο για κάθε έναν μήνα πραγματικής υπηρεσίας και ανώτατο όριο τα 120 μόρια) και αφετέρου τα κοινωνικά και ακαδημαϊκά κριτήρια (με ανώτατο όριο επίσης τα 120 μόρια). Με τα κοινωνικά κριτήρια μοριοδοτούνται τα παιδιά (3 μόρια για το κάθε παιδί) και η αναπηρία πενήντα τοις εκατό (50%) και άνω του υποψηφίου ή του/της συζύγου, εφόσον ο έγγαμος βίος έχει διαρκέσει τουλάχιστον τέσσερα έτη, ή τέκνου (μοριοδοτείται το γινόμενο των μονάδων το οποίο προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του ποσοστού αναπηρίας με συντελεστή τεσσάρων δεκάτων (0,4) της μονάδας). Με τα ακαδημαϊκά κριτήρια μοριοδοτούνται ο βαθμός του πτυχίου (τα μόρια προκύπτουν από τον πολλαπλασιασμό του βαθμού πτυχίου επί 2,5) το δεύτερο πτυχίο ΑΕΙ (με 7 μόρια), το διδακτορικό δίπλωμα (με 40 μόρια), ο μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών ενός τουλάχιστον ακαδημαϊκού έτους (με 20 μόρια), ο δεύτερος μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών ενός τουλάχιστον ακαδημαϊκού έτους (με 8 μόρια), η γνώση ξένης γλώσσας (3 μόρια η καλή, 5 μόρια η πολύ καλή και 7 μόρια η άριστη), η πιστοποιημένη γνώση χειρισμού ηλεκτρονικού υπολογιστή Α' επιπέδου (με 4 μόρια) και η επιμόρφωση Α.Ε.Ι. ή άλλου φορέα του δημόσιου τομέα που εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, διάρκειας τουλάχιστον τριακοσίων (300) ωρών, που πραγματοποιήθηκε σε χρονικό διάστημα τουλάχιστον επτά μηνών (με 3 μόρια).

Τον Αύγουστο του 2020 έγιναν οι πρώτοι, μετά τον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. του 2008, μόνιμοι διορισμοί. Πρόκειται για 3445 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και της

Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι διορίστηκαν στην Ειδική Αγωγή: (ΦΕΚ 1289, 2020). Οι 9 από αυτούς τους εκπαιδευτικούς είναι θεολόγοι. Εκκρεμούν οι διορισμοί για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Γενικής Αγωγής, οι αιτήσεις για τους οποίους έγιναν τον Απρίλιο του 2020. Οι διορισμοί αναμένονται να ανακοινωθούν μέσα στο 2021.

2. Γραπτοί διαγωνισμοί Α.Σ.Ε.Π.

Το Α.Σ.Ε.Π. συστάθηκε με τον Ν. 2190/1994 για τη Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής για την Επιλογή Προσωπικού και Ρύθμιση θεμάτων Διοίκησης, και είναι ανεξάρτητη αρχή που έχει στόχο την εξασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοκρατίας στον δημόσιο τομέα (Ν. 2190/1994). Μετά την προκήρυξη κάθε διαγωνισμού, το Α.Σ.Ε.Π. συγκροτεί πενταμελή Κεντρική Επιτροπή Διαγωνισμού από ένα τουλάχιστον μέλος του Α.Σ.Ε.Π. ως Πρόεδρο και μονίμους δημοσίους υπαλλήλους ή λειτουργούς, μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ ή καθηγητές ΤΕΙ ή μονίμους υπαλλήλους Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. με βαθμό τουλάχιστον Α΄ ή τακτικούς υπαλλήλους Ν.Π.Ι.Δ. της παρ. 1 του Άρ. 14 του Ν. 2190/1994 με ανώτερο ή ανώτατο, σύμφωνα με την ιεραρχία του οικείου νομικού προσώπου, βαθμό, ή πρώην μέλη του Α.Σ.Ε.Π. ή ομότιμους καθηγητές ΑΕΙ ή ερευνητές ερευνητικών κέντρων, ιδρυμάτων ή ινστιτούτων εν ενεργεία ή συνταξιούχους, ως μέλη. Μέλη της Κεντρικής Επιτροπής Διαγωνισμού απαγορεύεται να είναι σύζυγοι ή συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι και του τρίτου βαθμού με υποψήφιο που συμμετέχει στο διαγωνισμό. Η Κεντρική Επιτροπή Διαγωνισμού έχει την ευθύνη της εκτέλεσης των προπαρασκευαστικών ενεργειών που απαιτούνται για την οργάνωση του γραπτού διαγωνισμού και τη διεξαγωγή του. Αρμοδιότητά της είναι η παροχή οδηγιών στις τοπικές επιτροπές ή στον υπεύθυνο για την εποπτεία και τον συντονισμό διεξαγωγής του διαγωνισμού, στους επόπτες των εξεταστικών κέντρων, στους υπευθύνους των αιθουσών, στους επιτηρητές, βαθμολογητές και αναβαθμολογητές. Επιπλέον, αποστέλλει τα γραπτά στα βαθμολογικά κέντρα και ελέγχει την ορθότητα των καταχωρίσεων των βαθμολογιών. Τέλος, είναι υπεύθυνη για την κατάρτιση των πινάκων κατάταξης των υποψηφίων και την υποβολή τους στο Α.Σ.Ε.Π. (Τσούκαλη, 2014, σσ. 88-89).

Α.Σ.Ε.Π. 1998

Ο πρώτος γραπτός διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. των Εκπαιδευτικών έγινε το 1998, με βάση την υπ' αρ. 2/1998 προκήρυξη για την κατάρτιση πίνακα διοριστέων Εκπαιδευτικών. Η προκήρυξη βασιζόταν στο Άρ. 6 του Ν. 2525/97, στα Άρ. 12, 13, 14, 15 και 59 του Ν. 1566/85, στον Ν. 2190/94 και στις διατάξεις του Π.Δ. 611/1977.

Δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό είχαν όσοι κάτοχοι πτυχίου και ειδικών προσόντων διορισμού είχαν ελληνική ιθαγένεια ή ήταν πολίτες κράτους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Επίσης θα έπρεπε να είναι υγιείς και αρτιμελείς, να μην έχουν νομικό ή δικαστικό κώλυμα, να μην έχουν απολυθεί από θέση δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλου Ν.Π.Δ.Δ. λόγω πειθαρχικής δίωξης την τελευταία 15ετία και να μην έχουν αθετήσει υποτροφία του ΙΚΥ τα τελευταία 5 χρόνια. Η ηλικία των υποψηφίων θα έπρεπε να είναι μεταξύ των 21 – 45 ετών. Σε κάποιες περιπτώσεις όμως (5ετής τουλάχιστον υπηρεσία στο δημόσιο, σε Ν.Π.Δ.Δ., στην Ιδιωτική Εκπαίδευση, σε φροντιστήριο ή στο εξωτερικό, ή να έχουν εκπατριστεί λόγω των γεγονότων του 1946-49) θα μπορούσε το ανώτατο ηλικιακό όριο να φτάνει τα 50 έτη. Οι άρρενες υποψήφιοι θα έπρεπε να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή να έχουν νόμιμα απαλλαγεί από αυτές, εκτός και αν πρόκειται για πολίτες κράτους της Ε.Ε. για τους οποίους δεν υπάρχει τέτοιο κώλυμα στη χώρα τους.

Ως ειδικότερα προσόντα συμμετοχής στον διαγωνισμό, για τους θεολόγους, ήταν η κατοχή πτυχίου Θεολογικών σπουδών Τμήματος ΑΕΙ Θεολογίας, Ποιμαντικού ή Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ή πτυχίου της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Η ύλη του γνωστικού αντικείμενου των θεολόγων κάλυπτε τις εξής ενότητες: Ερμηνεία Καινής Διαθήκης, Εκκλησιαστική Ιστορία, Θέματα Δογματικής και Λατρείας και Χριστιανισμός και ξένα θρησκευόμενα.

Στην προκήρυξη προβλεπόταν ότι βάση του διαγωνισμού θα συντάσσονταν πίνακες, διετούς ισχύος από τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, «για τον διορισμό Εκπαιδευτικών με τα προβλεπόμενα από τον Ν. 2525/97 ποσοστά προς κάλυψη Εκπαιδευτικών αναγκών των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όλης της χώρας» (Προκήρυξη, ΦΕΚ 14/2.4.1998: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 2/1998 διεξαγωγής γραπτού διαγωνισμού εκπαιδευτικών, 1998). Ωστόσο δεν οριζόταν ο ακριβής αριθμός των διοριστέων Εκπαιδευτικών, γεγονός που έγινε η αιτία να προκληθούν δικαστικές προσφυγές εκ μέρους των επιτυχόντων που, τελικώς, δεν διορίστηκαν.

Οι επιτυχόντες θεολόγοι εκπαιδευτικοί στον Α.Σ.Ε.Π. του 1998 ήταν 706 υποψήφιοι. Οι θεματικές ενότητες στις οποίες διαγωνίζονταν οι υποψήφιοι ήταν δύο: το γνωστικό αντικείμενο και το παιδαγωγικό. Κάθε αντικείμενο βαθμολογούνταν από δύο βαθμολογητές χωριστά με ακέραιους αριθμούς σε κλίμακα από το ένα (1) έως το εκατό (100) για κάθε βαθμολογητή. Σε περίπτωση που υπήρχε απόκλιση άνω των 12 μονάδων ανάμεσα στις δύο βαθμολογήσεις, γινόταν αναβαθμολόγηση από τρίτο βαθμολογητή, του οποίου η βαθμολόγηση δεν μπορούσε να είναι μεγαλύτερη του μεγαλύτερου βαθμού, ούτε μικρότερη του μικρότερου βαθμού των προηγούμενων βαθμολογητών.

Το άθροισμα των δύο βαθμολογητών αποτελούσε το σύνολο της βαθμολογίας και επιτυχόντες θεωρήθηκαν όσοι έλαβαν σε κάθε ενότητα το 70% τουλάχιστον του βαθμού αυτού, δηλαδή 140. Το άθροισμα των βαθμολογιών των δύο ενοτήτων αποτελούσε το σύνολο της βαθμολογίας του υποψηφίου.

Αν μεταξύ των επιτυχόντων υπήρχαν υποψήφιοι, οι οποίοι είχαν υπηρετήσει ως αναπληρωτές ή ωρομίσθιοι για περισσότερα των δύο διδακτικά έτη με πλήρες διδακτικό ωράριο, η βαθμολογία τους προσαυζάνονταν επί 2% για κάθε διδακτικό έτος. Στις περιπτώσεις διδακτικής υπηρεσίας με μειωμένο ωράριο, έγινε αναγωγή στο υποχρεωτικό εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας. Η απόδειξη της προϋπηρεσίας των υποψηφίων ως αναπληρωτών ή ωρομισθίων γινόταν με δήλωση του ενδιαφερομένου, στην οποία επισυνάπτονταν οι σχετικές βεβαιώσεις από τις Δευτεροβάθμιες Διευθύνσεις.

Σε περίπτωση ισοβαθμίας στους τελικούς πίνακες, οριζόταν από την Προκήρυξη ότι προηγείται όποιος έχει μεγαλύτερη βαθμολογία στην ενότητα «Διδακτική μεθοδολογία - Παιδαγωγικά θέματα», ακολουθούν όσοι έχουν υψηλότερη βαθμολογία στην ενότητα του Γνωστικού αντικειμένου, έπονται όσοι έχουν υψηλότερη βαθμολογία πτυχίου και μετά όσοι είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία. Αν παρά ταύτα συνεχίσει να υπάρχει ισοψηφία, προβλεπόταν κλήρωση από την Κεντρική Επιτροπή του Διαγωνισμού.

Α.Σ.Ε.Π. 2000

Ο διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. του 2000 προκηρύχθηκε με το ΦΕΚ με αρ. Φύλλου 362/17.7.200 προκήρυξη του Α.Σ.Ε.Π., με Αρ. 12/2Π/2000 (Προκήρυξη, 2000 Β), το οποίο συμπλήρωσε και κωδικοποίησε σε ενιαίο κείμενο την 7/1Π/2000 (Προκήρυξη, 2000) προκήρυξη διεξαγωγής διαγωνισμού για την κατάρτιση του πίνακα διοριστέων Εκπαιδευτικών λειτουργών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η προκήρυξη βασιζόταν στις διατάξεις του Άρ. 6 του Ν. 2525/97, των Άρ. 12, 13, 14, 15 και 59 του Ν. 1566/85, του Ν. 2190/94, του Ν. 2431/1996, του Ν. 2683/99 (ΦΕΚ. 19/Α΄/99) και του Άρ. 1 του Ν. 2834/2000 (ΦΕΚ Α΄ 160/7.7.2000).

Αναφορικά με το δικαίωμα συμμετοχής, ίσχυαν οι προϋποθέσεις του προηγούμενου διαγωνισμού με την πρόσθετη απαίτηση ότι οι πολίτες κράτους της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να έχουν πιστοποιητικό άριστης γνώσης της ελληνικής γλώσσας. Ως ειδικότερα προσόντα συμμετοχής στον διαγωνισμό, για τους θεολόγους, ήταν η κατοχή πτυχίου Θεολογικών σπουδών Τμήματος ΑΕΙ Θεολογίας, Ποιμαντικού ή Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας της ημεδαπής ή ισότιμου αντίστοιχης ειδικότητας της αλλοδαπής ή πτυχίου της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Ως ημερομηνία έναρξης του διαγωνισμού ορίστηκε η 23^η Σεπτεμβρίου του 2000 και η διεξαγωγή θα γινόταν σε εξεταστικά κέντρα των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων της χώρας.

Η προκήρυξη προέβλεπε τη δημιουργία πίνακα 10.398 Εκπαιδευτικών, οι οποίοι θα διορίζονταν κατά τα σχολικά έτη 2001-2002 και 2002-2003. Οι διοριστέοι θεολόγοι εκπαιδευτικοί ήταν, βάση της προκήρυξης, 175 εκπαιδευτικοί (Προκήρυξη, 2000 Β).

Οι επιτυχόντες θεολόγοι εκπαιδευτικοί στον Α.Σ.Ε.Π. του 2000 ήταν 1210 υποψήφιοι. Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 60, ως Μέσος Όρος (Μ.Ο.) στις γραπτές εξετάσεις, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων με βάση τις αιτήσεις τους, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 55 σε κάθε θεματική ενότητα. Οι θεματικές ενότητες

ήταν δύο. Η πρώτη αφορούσε στο Γνωστικό αντικείμενο και η δεύτερη στο Παιδαγωγικό.

Η εξεταστέα ύλη του γνωστικού αντικειμένου ήταν, για τους θεολόγους, η ίδια με αυτή του πρώτου διαγωνισμού (Ερμηνεία Καινής Διαθήκης, Εκκλησιαστική Ιστορία, Θέματα Δογματικής και Λατρείας και Χριστιανισμός και ξένα θρησκευόμενα). Η εξεταστέα ύλη της δεύτερης θεματικής ήταν κοινή για όλους τους Κλάδους και περιελάμβανε δύο επιμέρους θέματα: α) διδακτική μεθοδολογία και ειδική διδακτική και β) γενικά ψυχοπαιδαγωγικά θέματα.

Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις υπήρχε μοριοδότηση για τον βαθμό του Πτυχίου (1 βαθμός για κάθε βαθμό πάνω από τη βάση του 5 με την αντίστοιχη δεκαδική προσαύξηση), για τους Μεταπτυχιακούς (2 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 3 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και Διδακτορικούς τίτλους (4 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 5 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και την προϋπηρεσία (1 βαθμός για κάθε έτος και 0,5 βαθμοί για κάθε έξι μήνες προϋπηρεσίας).

Σε περίπτωση ισοβαθμίας στους τελικούς πίνακες, ίσχυε ό,τι και στην Προκήρυξη του 1998. Προηγείται, δηλαδή, όποιος έχει μεγαλύτερη βαθμολογία στην ενότητα «Διδακτική μεθοδολογία - Παιδαγωγικά θέματα», ακολουθούν όσοι έχουν υψηλότερη βαθμολογία στην ενότητα του Γνωστικού αντικειμένου, έπονται όσοι έχουν υψηλότερη βαθμολογία πτυχίου και μετά όσοι είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία. Αν παρά ταύτα συνεχίσει να υπάρχει ισοψηφία, προβλεπόταν κλήρωση από την Κεντρική Επιτροπή του Διαγωνισμού.

Α.Σ.Ε.Π. 2002

Ο γραπτός διαγωνισμός του 2002 έγινε με βάση την υπ' αρ. 26/2Π/2002 προκήρυξη του Α.Σ.Ε.Π. (Προκήρυξη, 2002). Η προκήρυξη βασιζόταν στις διατάξεις του άρθρου 6 του Ν. 2525/97, των άρθρων 12, 13, 14, 15 και 59 του Ν. 1566/85, του Ν. 2190/94, του Ν. 2431/1996, του Ν. 2683/99 (ΦΕΚ. 19/Α'/99), του άρθρου 1 του Ν. 2834/2000 (ΦΕΚ Α' 160/7.7.2000) και των άρθρων 6 και 7 του Ν. 3027/2002 (ΦΕΚ 152/Α'/286-2002). Προέβλεπε γραπτό διαγωνισμό για την πλήρωση 2.743 θέσεων Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τα σχολικά έτη 2003-2004 και 2004-2005. Ως γενικά και ειδικά προσόντα συμμετοχής ίσχυαν αυτά που περιλαμβάνονταν και στον προηγούμενο διαγωνισμό του 2000, ενώ και η ύλη ήταν η ίδια με τους προηγούμενους διαγωνισμούς. Ως ημερομηνία έναρξης του διαγωνισμού ορίστηκε το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου του 2002 και η διεξαγωγή θα γινόταν σε εξεταστικά κέντρα των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων της χώρας.

Οι διοριστέοι θεολόγοι του διαγωνισμού ήταν 178, ενώ οι επιτυχόντες ήταν 652 υποψήφιοι. Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 60 ως Μ.Ο. στις γραπτές εξετάσεις, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 55 σε κάθε θεματική ενότητα. Οι θεματικές ενότητες ήταν δύο. Η πρώτη αφορούσε στο Γνωστικό αντικείμενο και η δεύτερη στο Παιδαγωγικό.

Η δεύτερη ενότητα ήταν χωρισμένη σε δύο υποενότητες, στην Γενική (Παιδαγωγικά θέματα) και στην Ειδική (Διδακτική Μεθοδολογία) Διδακτική. Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις υπήρχε η καθιερωμένη μοριοδότηση για τον βαθμό του Πτυχίου (1 βαθμός για κάθε βαθμό πάνω από τη βάση του 5 με την αντίστοιχη δεκαδική προσαύξηση), για τους Μεταπτυχιακούς (2 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 3 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και Διδακτορικούς τίτλους (4 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 5 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και την προϋπηρεσία (0,5 βαθμοί για κάθε έξι μήνες προϋπηρεσίας). Σε περίπτωση ισοβαθμίας ίσχυε ό,τι και στους προηγούμενους διαγωνισμούς.

Α.Σ.Ε.Π. 2004

Σύμφωνα με τον Ν.2525/1997 οι μόνιμοι διορισμοί μετά το 2003 θα γίνονταν αποκλειστικά μέσω των γραπτών διαγωνισμών του Α.Σ.Ε.Π.. Ωστόσο, αυτό ήταν κάτι που δεν ίσχυσε ποτέ, καθώς νεότεροι νόμοι ανανέωναν την ποσόστωση μεταξύ του διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. και του ενιαίου πίνακα αναπληρωτών. Σύμφωνα με τον Ν. 3194/2003 η πλήρωση των μόνιμων θέσεων για τα διδακτικά έτη 2003-2004 και 2004-2005 έγινε σε ποσοστό 75% από τους διοριστέους του Α.Σ.Ε.Π. και 25% από τον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών (3194/2003, 2003, Άρ. 1).

Ο Ν. 3255/2004 ανανέωσε τη σχετική ποσόστωση και όρισε ότι οι προσλήψεις μόνιμων Εκπαιδευτικών θα γίνονται από την έναρξη του σχολικού έτους 2005-2006 και εφεξής σε ποσοστό κατά 60% από τον πίνακα επιτυχόντων στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. και το υπόλοιπο 40% από τον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών. Όσοι από τους αναπληρωτές συμπλήρωσαν μέχρι τις 30-6-2004 τους 30 μήνες πραγματικής προϋπηρεσίας προτάσσονταν στους διορισμούς του 40% και διορίζονταν κατά προτεραιότητα μέχρι το σχολικό έτος 2007-2008 (Ν. 3255/2004). Στον ίδιο νόμο ορίζεται ότι οι πολύτεκνοι με ανήλικα τέκνα ή τέκνα που σπουδάζουν ή υπηρετούν στον στρατό εγγράφονται σε ειδικό πίνακα και διορίζονται ανεξάρτητα από τη συμμετοχή τους ή όχι σε διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. (Ν. 3255/2004, Άρ. 6). Επίσης ορίζεται ότι από το σχολικό έτος 2005-06 η πρόσληψη αναπληρωτών γίνεται από ενιαίο πίνακα που συντάσσεται για κάθε έτος και στον οποίο κατατάσσονται οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί με αίτησή τους. Η μοριοδότηση σε αυτόν τον πίνακα γίνεται ως εξής: ένα μόριο δίνεται για κάθε μήνα προϋπηρεσίας, ένα μόριο για κάθε μονάδα πάνω από τη βαθμολογική βάση του διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. και μισό μόριο για κάθε μονάδα πάνω από τη βαθμολογική βάση του προηγούμενου διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π.. Στους πίνακες αυτούς εγγράφονται, λαμβάνοντας τη σχετική μοριοδότηση και όσοι εκπαιδευτικοί υπηρετούσαν σε ιδιωτικά σχολεία και απολύθηκαν και είχαν προσληφθεί στη Δημόσια Εκπαίδευση μέχρι και την έναρξη των διατάξεων του Ν. 2986/2002.

Με αυτά τα καινούρια δεδομένα, ο διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. του 2004 προκηρύχθηκε με την υπ' αρ. 25/1Π/2004 προκήρυξη (Προκήρυξη, 2004). Η προκήρυξη βασιζόταν στις διατάξεις του Άρ. 6 του Ν. 2525/97, των Άρ. 12, 13, 14, 15 και 59 του Ν. 1566/85, του Ν. 2190/94, του Ν. 2431/1996, του Ν. 2683/99 (ΦΕΚ. 19/Α' /99), του Άρ. 1 του Ν. 2834/2000 (ΦΕΚ Α' 160/7.7.2000), του Ν. 2916/2001 (ΦΕΚ 114/ 11.6.2001), των Άρ.

6 και 7 του Ν. 3027/2002 (ΦΕΚ 152/Α΄/286-2002), των Άρ. 10 και 11 του Ν. 3051/2002 (ΦΕΚ 220/Α΄/ 20.9.2002), του Ν. 3194/2003 (ΦΕΚ 267/Α΄/ 20.11.2003) και του Άρ. 6 του Ν. 3255/2004 (ΦΕΚ 138/Α΄/ 22.7.2004).

Ως γενικά και ειδικά προσόντα συμμετοχής ίσχυαν αυτά που καθιερώθηκαν στον διαγωνισμό του 2000, με τη διαφορά ότι καταργήθηκε το ανώτατο όριο ηλικίας. Η εξεταστέα ύλη οριοθετήθηκε αναλυτικότερα σε σχέση με τους προηγούμενους διαγωνισμούς, αλλά οι γενικές κατηγορίες ήταν σε γενικές γραμμές οι ίδιες, με τη διαφορά ότι η Ερμηνεία της Καινής Διαθήκης επεκτάθηκε στην Ερμηνεία και της Παλαιάς. Ο διαγωνισμός έλαβε χώρα το Σάββατο 9 και την Κυριακή 10 Απριλίου του 2005.

Οι προκηρυσσόμενες θέσεις για μόνιμο διορισμό αφορούσαν 5.949 εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι διορίστηκαν τις σχολικές χρονιές 2005-2006 και 2006-2007. Από αυτούς, οι 144 διορισμένοι εκπαιδευτικοί ήταν θεολόγοι.

Συνολικά οι επιτυχόντες θεολόγοι στον Α.Σ.Ε.Π. του 2004 ήταν 435 υποψήφιοι. Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 60 ως Μ.Ο. στις γραπτές εξετάσεις, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 55 σε κάθε θεματική ενότητα. Οι θεματικές ενότητες ήταν δύο. Η πρώτη αφορούσε στο Γνωστικό αντικείμενο και η δεύτερη στο Παιδαγωγικό. Η δεύτερη ενότητα ήταν χωρισμένη σε δύο υποενότητες: στην Διδακτική των Παιδαγωγικών και στην Ειδική Παιδαγωγική. Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις υπήρχε η μοριοδότηση που καθιερώθηκε στον γραπτό διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. του 2000 και αφορούσε τον βαθμό του Πτυχίου (1 βαθμός για κάθε βαθμό πάνω από τη βάση του 5 με την αντίστοιχη δεκαδική προσαύξηση), για τους Μεταπτυχιακούς (2 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 3 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και Διδακτορικούς τίτλους (4 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 5 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και την προϋπηρεσία (0,5 βαθμοί για κάθε έξι μήνες προϋπηρεσίας και μέγιστη προσαύξηση τις 5 μονάδες). Σε περίπτωση ισοβαθμίας ίσχυε ό,τι και στους προηγούμενους Α.Σ.Ε.Π..

Σύμφωνα με τα Δελτία Τύπου του Α.Σ.Ε.Π. (2004), για τον γραπτό διαγωνισμό είχαν δηλώσει συμμετοχή 3.989 θεολόγοι. Η συνολική αναλογία των επιτυχόντων προς τους αιτούντες ήταν 1:28. Την πρώτη ημέρα του διαγωνισμού εξετάστηκαν στην πρώτη θεματική ενότητα (Γνωστικό αντικείμενο) 3.216 θεολόγοι (ποσοστό συμμετοχής 81%), ενώ τη δεύτερη, εξετάστηκαν στην Παιδαγωγική ενότητα 3.192 (ποσοστό συμμετοχής 80%) (Πίν. 1).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΘΕΟΛΟΓΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΤΟΝ Α.Σ.Ε.Π. 2004

Ενότητα	Ημερομηνία	Δηλώσαντες	Συμμετέχοντες	Ποσοστό Συμμετοχής %
---------	------------	------------	---------------	----------------------

Γνωστικό αντικείμενο	9/4/2005	3.989	3.216	81
Παιδαγωγική ενότητα	10/4/2005	3.989	3.192	80

Α.Σ.Ε.Π. 2006

Ο γραπτός διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. του 2006 διενεργήθηκε με βάση την 10Π/2006 (Προκήρυξη, 2006) προκήρυξη του Α.Σ.Ε.Π.. Η προκήρυξη βασιζόταν στις διατάξεις: α) Των Άρ. 12, 13, 14, 15 και 58 του Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167/Α'/30.9.1985) όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν. β) Του Ν. 1735/1987 (ΦΕΚ 195/Α'/11.11.1987), όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50/Α'/11.4.1991). γ) Του Ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28/Α'/3.3.1994), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. δ) Του Άρ. 10 § 7 του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156/ Α'/31.7.1995). ε) Του Ν. 2431/1996 (ΦΕΚ 175/Α'/30.7.1996). στ) Του Άρ. 6 του Ν. 2525/1997 (ΦΕΚ 188/Α'/23.9.1997), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. ζ) Του Ν. 2683/1999 (ΦΕΚ 19/Α'/9.2.1999). η) Του Ν. 2817/2000 (ΦΕΚ 78/Α'/14.3.2000). θ) Του Άρ. 1 του Ν. 2834/2000 (ΦΕΚ 160/Α'/7.7.2000). ι) Του Άρ. 1 § 1 του ν. 2916/2001 (ΦΕΚ 114/Α'/11.6.2001). ια) Του Άρ. 9 παρ. 7 του Ν. 2986/2002 (ΦΕΚ 24/ Α'/13.2.2002). ιβ) Των Άρ 5 παρ. 3, 6 και 7 του Ν. 3027/2002 (ΦΕΚ 152/Α'/28.6.2002). ιγ) Του Άρ. 10 § 11 του Ν. 3051/2002 (ΦΕΚ 220/ Α'/20.9.2002). ιδ) Του ν. 3194/2003 (ΦΕΚ 267/Α'/20.11.2003). ιε) Του Άρ. 6 του Ν. 3255/2004 (ΦΕΚ 138/Α'/22.7.2004). ιστ) Του Άρ. 19 του Ν. 3328/2005 (ΦΕΚ 80/Α'/1.4.2005). ιζ) Του Άρ. 9 του Ν. 3391/2005 (ΦΕΚ 240/Α'/4.11.2005). ιη) Του Άρ. 18 παρ. 5 του Ν. 3404/2005 (ΦΕΚ 260/ Α'/17.10.2005) ιθ) Του Άρ. 23 του Ν. 3467/2006 (ΦΕΚ 128/ Α'/21.6.2006). κ) Του Άρ. 21 παρ. 1,2 και του Άρ. 22 παρ. 2 του Ν. 3475/2006 (ΦΕΚ 146/Α'/13.7.2006).

Ως γενικά και ειδικά προσόντα συμμετοχής ίσχυαν αυτά που ίσχυαν στον διαγωνισμό του 2004, ενώ και η εξεταστέα ύλη ήταν σε γενικές γραμμές παρεμφερής. Ο διαγωνισμός έλαβε χώρα το Σάββατο 27 Ιανουαρίου και την Κυριακή 28 Ιανουαρίου του 2007. Διοριστέοι, βάση της προκήρυξης κρίθηκαν 6.888 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι διορίστηκαν κατά τα δύο επόμενα σχολικά έτη. Οι διορισθέντες θεολόγοι ήταν 84 εκπαιδευτικοί.

Οι επιτυχόντες θεολόγοι ήταν 597 υποψήφιοι. Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 55 ως Μ.Ο. στις γραπτές εξετάσεις, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 50 σε κάθε θεματική ενότητα. Οι θεματικές ενότητες ήταν δύο. Η πρώτη αφορούσε στο Γνωστικό αντικείμενο και η δεύτερη στο Παιδαγωγικό.

Η κάθε ενότητα ήταν χωρισμένη σε δύο υποενότητες: η πρώτη στο Γνωστικό αντικείμενο Α' (με ερωτήσεις ανάπτυξης) και στο Γνωστικό Αντικείμενο Β' (με ερωτήσεις Πολλαπλών Επιλογών) και η δεύτερη στην Διδακτική των Παιδαγωγικών και στην Ειδική Παιδαγωγική. Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις υπήρχε μοριοδότηση

για τον βαθμό του Πτυχίου (1 βαθμός για κάθε βαθμό πάνω από τη βάση του 5 με την αντίστοιχη δεκαδική προσαύξηση), για τους Μεταπτυχιακούς (2 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 3 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και Διδακτορικούς τίτλους (4 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 5 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και την προϋπηρεσία (0,5 βαθμοί για κάθε έξι μήνες προϋπηρεσίας). Σε περίπτωση ισοβαθμίας ίσχυε ό,τι και στους προηγούμενους διαγωνισμούς.

Μετά την καταχώριση της γραπτής βαθμολογίας, η προκήρυξη προέβλεπε ότι συντάσσονται από την Κεντρική Επιτροπή Διαγωνισμού ανά Κλάδο οι πίνακες ως εξής: α. Δύο (2) ανά Κλάδο και Ειδικότητα, πίνακες κατά φθίνουσα σειρά βαθμολογίας, εκείνων που έχουν λάβει στις εξετάσεις τελικό βαθμό (μέσο όρο των δύο θεματικών ενοτήτων) πενήντα πέντε (55) τουλάχιστον μονάδων και πενήντα (50) τουλάχιστον μονάδων σε κάθε θεματική ενότητα. Στον τελικό αυτό βαθμό προστίθενται και οι τυχόν προβλεπόμενες προσαυξήσεις (βαθμός πτυχίου, μεταπτυχιακός και διδακτορικός τίτλος, προϋπηρεσία), που αποτελεί τον τελικό συνολικό βαθμό του διαγωνισμού. Ο ένας πίνακας περιλαμβάνει τους υποψηφίους που είναι γονείς τεσσάρων (4) τουλάχιστον τέκνων ανηλίκων ή στρατευμένων ή σπουδαζόντων, οι οποίοι έχουν απόλυτη προτεραιότητα διορισμού. Ο άλλος πίνακας περιλαμβάνει όλους τους υπόλοιπους υποψηφίους. β. Ένας συνολικός αλφαβητικός πίνακας που περιλαμβάνει τους υποψηφίους και των δύο ανωτέρω ειδικότερων πινάκων. γ. Ένας αλφαβητικός πίνακας διοριστέων που θα καλύψουν τις ανά κλάδο προκηρυσσόμενες θέσεις και δ. Ένας αλφαβητικός πίνακας των υποψηφίων οι οποίοι δεν συγκέντρωσαν στη γραπτή εξέταση Μ.Ο. βαθμολογίας πενήντα πέντε (55) τουλάχιστον μονάδες και πενήντα (50) τουλάχιστον μονάδες σε κάθε θεματική ενότητα.

Οι αιτούντες θεολόγοι, σύμφωνα με τα δελτία τύπου του Α.Σ.Ε.Π. (2006) ήταν 3.536 εκπαιδευτικοί. Η αναλογία επιτυχόντων και αιτούντων ήταν 1:42. Το ποσοστό συμμετοχής των θεολόγων που εξετάστηκαν στο Γνωστικό αντικείμενο την πρώτη ημέρα ήταν 82%. Το ποσοστό αυτό υποχώρησε τη δεύτερη ημέρα στο 76,5% (Πίν. 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΘΕΟΛΟΓΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΤΟΝ Α.Σ.Ε.Π. 2006

Ενότητα	Ημερομηνία	Δηλώσαντες	Συμμετέχοντες	Ποσοστό Συμμετοχής %
Γνωστικό αντικείμενο	27/1/2007	3.536	2.900	82
Παιδαγωγική ενότητα	28/1/2007	3.536	2.705	76,5

Α.Σ.Ε.Π. 2008

Ο τελευταίος γραπτός διαγωνισμός προκηρύχθηκε με το ΦΕΚ 516 (Προκήρυξη, 2008), σύμφωνα με το οποίο θα καταρτιζόταν πίνακας διοριστέων Εκπαιδευτικών για τις επόμενες δύο σχολικές χρονιές 2009-10 και 2010-11. Η προκήρυξη βασιζόταν στις διατάξεις: α) Των Άρ. 12, 14, 15, 24 και 58 του Ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167/Α'/30.9.1985), όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν. β) Του Ν. 1735/1987 (ΦΕΚ 195/Α'/11.11.1987), όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50/Α'/11.4.1991). γ) Του Άρ. 30, παρ. 1 του Ν. 2009/1992 (ΦΕΚ 18/ Α'/14.2.1992), κατά το οποίο οι θέσεις των κλάδων ΠΕ 19 και ΠΕ 20 είναι ενιαίες, οι διορισμοί θα γίνονται σε ποσοστά 60% από υποψηφίους του κλάδου ΠΕ 19 και 40% από υποψηφίους του κλάδου ΠΕ20, όπως συμπληρώθηκε με τις διατάξεις του Άρ. 12 § 1 του Ν. 2454/1997 (ΦΕΚ 7/Α'/30.1.1997). δ) Του Ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28/Α'/3.3.1994), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. ε) Του Άρ. 10, παρ. 7 του Ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156/ Α'/31.7.1995). στ) Του ν. 2431/1996 (ΦΕΚ 175/Α'/30.7.1996). ζ) Του Άρ. 6 του Ν. 2525/1997 (ΦΕΚ 188/Α'/23.9.1997), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει. η) Του Π.Δ. 299/1997 (ΦΕΚ 214/Α'/17.10.1997), όπως έχει τροποποιηθεί με το Π.Δ. 367/2001 (ΦΕΚ 245/ Α'/22.10.2001). θ) Του Ν. 2817/2000 (ΦΕΚ 78/Α'/14.3.2000). ι) Του Άρ. 1 του Ν. 2834/2000 (ΦΕΚ 160/Α'/7.7.2000). ια) Του π.δ. 339/2000 (ΦΕΚ 284/Α'/28.12.2000) ιβ) Του Άρ. 1, παρ. 1 του Ν. 2916/2001 (ΦΕΚ 114/ Α'/11.6.2001), όπως έχει τροποποιηθεί με το Άρ. 2 του Ν. 3549/2007 (ΦΕΚ 69/Α'/20.3.2007). ιγ) Του Άρ. 9 παρ. 7 του Ν. 2986/2002 (ΦΕΚ 24/ Α'/13.2.2002). ιδ) Των Άρ. 5 παρ. 3, 6 και 7 του Ν. 3027/2002 (ΦΕΚ 152/Α'/28.6.2002), ιε) Του Άρ. 10, παρ. 11 του Ν. 3051/2002 (ΦΕΚ 220/ Α'/20.9.2002), όπως έχει τροποποιηθεί με το Άρ. 14 παρ. 1 του Ν. 3144/2003 (ΦΕΚ 111/Α'/8.5.2003). ιστ) Του Ν. 3194/2003 (ΦΕΚ 267/Α'/20.11.2003). ιζ) Του Άρ. 6 του Ν. 3255/2004 (ΦΕΚ 138/Α'/ 22.7.2004). ιη) Του Άρ. 26 του Ν. 3577/2007 (ΦΕΚ 130/Α'/ 8.6.2007). ιθ) Του Άρ. 19 του Ν. 3328/2005 (ΦΕΚ 80/Α'/ 1.4.2005). κ) Του Άρ. 9 του Ν. 3391/2005 (ΦΕΚ 240/Α'/ 4.11.2005). κα) Του Άρ. 18 παρ. 5 του Ν. 3404/2005 (ΦΕΚ 260/ Α'/17.10.2005). κβ) Του Άρ. 23 του Ν. 3467/2006 (ΦΕΚ 128/Α'/ 21.6.2006). κγ) Του Άρ. 21 παρ. 1,2 και του Άρ. 22 παρ. 2 του Ν. 3475/2006 (ΦΕΚ 146/Α'/13.7.2006). κδ) Του Ν. 3528/2007 (ΦΕΚ 26/Α'/9.2.2007). κε) Των Άρ. 1-8 του ν. 3687/2008 (ΦΕΚ 159/Α'/ 1.8.2008). κστ) Του Ν.Δ. 3832/1958 (ΦΕΚ 128/Α'/23.8.1958).

Της προκήρυξης προηγήθηκε ο Ν. 3687/2008, ο οποίος με τα Άρ. 5 και 6 όρισε ότι προτεραιότητα διορισμού έναντι των εγγεγραμμένων στον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών έχουν, σύμφωνα με τον Ν. 3687/2008, όσοι μέχρι 30-6-2008 είχαν συμπληρώσει είτε πραγματική υπηρεσία τριάντα (30) μηνών, είτε πραγματική υπηρεσία είκοσι τεσσάρων (24) μηνών, και είχαν επιτύχει τη βάση σε έναν τουλάχιστον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. (Ν. 3687/2008). Προτεραιότητα εξάλλου διορισμού είχε ήδη δοθεί σε γονείς τεσσάρων και άνω τέκνων, ανεξαρτήτως της συμμετοχής τους στον διαγωνισμό (Ν. 3255/2004). Η προκήρυξη 2Π/2008 όρισε ως κριτήριο για την πρόσληψη των γονέων τεσσάρων και άνω τέκνων την επίτευξη της βαθμολογικής βάσης σε έναν διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π.

Ως γενικά και ειδικά προσόντα συμμετοχής ίσχυαν αυτά που ίσχυαν από τον διαγωνισμό του 2004 κ.ε. Η διαδικασία συγκρότησης πινάκων βαθμολογίας ήταν η ίδια, ενώ και η εξεταστέα ύλη ήταν σε γενικές γραμμές παρεμφερής.

Οι προκηρυσσόμενες θέσεις ήταν λιγότερες απ' ότι στους προηγούμενους Α.Σ.Ε.Π.. Αφορούσαν 600 εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας (Νηπιαγωγούς) και 861 της Δευτεροβάθμιας, εκ των οποίων οι 66 ήταν θεολόγοι. Από αυτούς, οι πρώτοι 33 διορίστηκαν κανονικά το 2009. Μαζί με αυτούς διορίστηκαν και 4 θεολόγοι της ειδικής κατηγορίας των πολυτέκνων, οι οποίοι, βάση της προκήρυξης, εφ' όσον ήταν επιτυγχόντες προτάσσονταν στον πίνακα, πέραν των διοριστέων της προκήρυξης. Την επόμενη χρονιά διορίστηκαν 16 θεολόγοι. Η είσοδος της χώρας στα λεγόμενα 'χρόνια της κρίσης' οδήγησε στην παύση των διορισμών για μεγάλο χρονικό διάστημα. Κάποιοι εκ των μη διορισμένων προσέφυγαν στην ελληνική δικαιοσύνη και δικαιώθηκαν σε επίπεδο Εφετείου, με την απόφαση 902/2016 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Η πολιτεία συμμορφούμενη προς αυτή την απόφαση διόρισε τον Δεκέμβριο του 2016 αυτούς τους εκπαιδευτικούς, 6 εκ των οποίων ήταν θεολόγοι. Στην συνέχεια προχώρησε και στον διορισμό των υπολοίπων διορισθέντων Εκπαιδευτικών του διαγωνισμού του 2008 (58 εκπαιδευτικοί Δ.Ε., εκ των οποίων οι 6 ήταν θεολόγοι) με την 130003/Ε2/31.7.2017 απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΦΕΚ 797/Τ.Γ'/21-8-2017).

Τον Απρίλιο του 2019 διορίστηκαν συνολικά 57 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και 361 εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας, επιτυγχόντες του τελευταίου Α.Σ.Ε.Π. 2008, από τους οποίους οι 10 ήταν θεολόγοι, μετά από δικαίωσή τους από το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (αρ. απόφασης 3264). Ο διορισμός αποφασίστηκε με την 40857/23.04.2019 απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων σε εφαρμογή των διατάξεων του Άρ. 73 του Ν. 4589/2019 (ΦΕΚ 13 Α') και δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 813/20.05.2019.

Οι επιτυγχόντες στον Α.Σ.Ε.Π. του 2008 ήταν 404 υποψήφιοι. Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 55 ως Μ.Ο. στις γραπτές εξετάσεις, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 50 σε κάθε θεματική ενότητα. Οι θεματικές ενότητες ήταν δύο. Η πρώτη αφορούσε στο Γνωστικό αντικείμενο και η δεύτερη στο Παιδαγωγικό.

Η κάθε ενότητα ήταν χωρισμένη σε δύο υποενότητες: η πρώτη στο Γνωστικό Αντικείμενο Α' (με ερωτήσεις ανάπτυξης) και στο Γνωστικό Αντικείμενο Β' (με ερωτήσεις Πολλαπλών Επιλογών) και η δεύτερη στην Διδακτική των Παιδαγωγικών και στην Ειδική Παιδαγωγική. Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις υπήρχε η καθιερωμένη μοριοδότηση για τον βαθμό του Πτυχίου (1 βαθμός για κάθε βαθμό πάνω από τη βάση του 5 με την αντίστοιχη δεκαδική προσαύξηση), για τους Μεταπτυχιακούς (2 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 3 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και Διδακτορικούς τίτλους (4 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 5 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και την προϋπηρεσία (0,5 βαθμοί για κάθε έξι μήνες προϋπηρεσίας). Σε περίπτωση ισοβαθμίας ίσχυε ό,τι και στους προηγούμενους Α.Σ.Ε.Π..

3. Η ιστορία των Παιδαγωγικών Μαθημάτων στις Θεολογικές Σχολές.

Από την ανεξαρτησία του Ελληνικού Κράτους μέχρι σήμερα το ΜτΘ υπάρχει αδιάλειπτα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (ΑΠ) του σχολείου. Αρχικά το μάθημα είχε την ονομασία «Χριστιανικής διδασκαλίας μάθημα», ενώ στα διατάγματα της κυβέρνησης του Όθωνα για την κατώτερη και Μέση Εκπαίδευση τα θρησκευτικά μαθήματα αναφέρονται ως «Κατήχηση» και «Κατήχηση και ιερά ιστορία». (Διάταγμα 6/18 Φεβρουαρίου 1834 ΕτΚ11, 3-3-1834 και Διάταγμα 31 Δεκ./12 Ιανουαρίου 1836 ΕτΚ87, 31-12-1836). Ακριβώς αυτή η ταύτιση του μαθήματος με την κατήχηση καθόρισε και τις σπουδές της Θεολογικής Σχολής, στις οποίες δεν υπήρχε κανένα ενδιαφέρον για τη διδακτική επάρκεια των αποφοίτων, αφού η κατήχηση είναι ένα κατεξοχήν ιερατικό καθήκον και ως τέτοιο αντιμετωπίστηκε και η διδασκαλία στην τάξη (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015, σσ. 539-540). Εξ ου και το μάθημα πραγματοποιούνταν ως ένα είδος «Κατήχησης» στο πλαίσιο του σχολείου και, μάλιστα, από «ιερέως του αυτού δόγματος ως οι διδασκόμενοι» (Διάταγμα 1834, 1834). Για τον λόγο αυτό το μάθημα ανατέθηκε στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, αργότερα, σε ιερείς-δασκάλους (Περσελής Ε. Π., 2008, σ. 110 κ.ε.). Σε αυτό το πλαίσιο πολύ λίγη σημασία δόθηκε στη διδακτική μεθοδολογία του μαθήματος της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από τους καθηγητές της Θεολογικής Σχολής Αθηνών.

Η Θεολογική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.) ιδρύθηκε το 1837 και ήταν μία από τις πρώτες τέσσερις Σχολές του Πανεπιστημίου. Οι υπόλοιπες τρεις ήταν η Σχολή Φιλοσοφίας, Λογοτεχνίας, Μαθηματικών και Φυσικής, η Ιατρική Σχολή και, η Νομική και Σχολή Πολιτικών Επιστημών. Η Θεολογική Σχολή ήδη από την ίδρυσή της και καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα ταυτίστηκε περισσότερο με τις εκκλησιαστικές, παρά με τις σχολικές ανάγκες. Χαρακτηριστικό είναι ότι μέχρι το 1907 μόνον ιερείς μπορούσαν να αποκτήσουν διδακτορικό δίπλωμα. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, κανένας ιερέας ή υποψήφιος ιερέας, δεν έλαβε ποτέ αυτό το δίπλωμα, όσο διήρκεσε αυτός ο περιορισμός, όχι μόνο επειδή υπήρχαν πολύ λίγοι φοιτητές αλλά και επειδή οι εξετάσεις ήταν τόσο δύσκολες που ακόμη και οι κληρικοί προτιμούσαν να σπουδάσουν στη Φιλοσοφική Σχολή (Περσελής, 1990, σσ. 746-748). Έτσι, μόνο μετά το 1904 οι απόφοιτοι της Θεολογικής Σχολής Αθηνών εισήλθαν σε σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ως καθηγητές των Θρησκευτικών, καθώς μέχρι εκείνο το έτος το μάθημα διδασκόταν κυρίως από πτυχιούχους της Φιλοσοφικής Σχολής (Κουκουναράς Liagkis, 2020).

Τη δεκαετία του 1890 πια, υπό την επίδραση του υπουργού Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδύσεως και θεολόγου Αθ. Ευταξία, ο όρος «Θρησκευτικά»

καθιερώνεται πλέον σε όλα τα νομοθετικά κείμενα και στο Αναλυτικό Ωρολόγιο Πρόγραμμα του σχολείου. Δεν χάνει όμως το μάθημα την ηθική διάστασή του, παρόλο που κυκλοφορούσαν πια νεωτερικές παιδαγωγικές ιδέες. Αυτό τονίζει, τότε, και ο Ελληνικός Διδασκαλικός Σύλλογος (1880-1883), απηχώντας την Ερβαρτιανή κυρίως παιδαγωγική επιρροή (Περσελής Ε. Π., 2008, σ. 211 κ.ε.; Πυργιωτάκης, 2011, σ. 109). Την ίδια περίοδο η Θεολογική Σχολή Αθηνών λειτουργούσε χωρίς όμως να έχει αποφοίτους για να εργαστούν ως εκπαιδευτικοί στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ το μάθημα των Θρησκευτικών στα Δημοτικά σχολεία διδάσκονταν, όπως ειπώθηκε, από δασκάλους-ιερείς. Την ίδια εποχή η προσφορά της Θεολογικής Σχολής στην Εκπαίδευση των Εκπαιδευτικών δεν τύχαινε θετικής κριτικής, κατά βάση επειδή δεν μπορούσε να ανταποκριθεί, σύμφωνα με τον Ι. Αργυριάδη, στην πρακτική κατάρτιση των Εκπαιδευτικών λόγω έλλειψης καθηγητών αφενός και αφετέρου εξαιτίας του θεωρητικού κυρίως προσανατολισμού των σπουδών (Περσελής Ε. Π., 2008, σ. 227).

Η επικέντρωση στην ηθική διάσταση του μαθήματος στο σχολείο οδήγησε, παρ' όλες τις εξελίξεις στις επιστήμες της Παιδαγωγικής, στο να εντάσσεται το μάθημα των Θρησκευτικών στα σχετικά σχολικά εγχειρίδια στη «Θρησκευτική και Ηθική Αγωγή» (Περσελής Ε. Π., 2008, σσ. 256-7). Η υπερτίμηση της ηθικής αγωγής και μάλιστα σε συνδυασμό ή και παραθεώρηση, θα λέγαμε, της Κατηχητικής οδήγησε τον Δημήτριο Μωραΐτη να εισηγείται την κατάργηση της βαθμολόγησης για τα «Θρησκευτικά» ή «Ιερά μαθήματα», όπως αναφέρεται η Θρησκευτική Εκπαίδευση στα κρατικά κείμενα μέχρι την εποχή του Ελ. Βενιζέλου. Εισηγείται μάλιστα την εισαγωγή της παρατήρησης του ήθους κάθε μαθητή από τον θεολόγο καθηγητή (Μωραΐτης, 1935, σ. 219), κάτι που ευτυχώς δεν εφαρμόστηκε ποτέ (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015, σ. 184). Η ιστορία του μαθήματος στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση εξηγεί και τη μη ανάπτυξη σε επιστημονικό επίπεδο του αντικείμενου της Ειδικής Διδακτικής του μαθήματος των Θρησκευτικών στη Θεολογική Σχολή Αθηνών, αφού η διδασκαλία της ΘΕ θεωρούνταν κυρίως θέμα Ποιμαντικής και Ηθικής αγωγής και όχι ιδιαίτερο αντικείμενο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2018, σ. 542). Για αυτό για δεκαετίες διαπιστώνεται, αφενός μία τρόπον τινά υποτίμηση της Παιδαγωγικής σε σχέση με τη Θεολογία (Περσελής, 2008, σ. 262) και, από την άλλη, μία συμπερίληψη των θεμάτων της Παιδαγωγικής στην Πρακτική Θεολογία (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2018, σσ. 542-543).

Για να κατανοηθεί συνολικότερα το υπόβαθρο των παιδαγωγικών σπουδών των Εκπαιδευτικών της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπ' όψιν και τα ιστορικά δεδομένα της εποχής. Κατ' αρχάς, οι φοιτητές της Θεολογικής δεν ήταν υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα κατάρτισης Εκπαιδευτικών στο «Διδασκαλείο» της Φιλοσοφικής Σχολής (Περσελής, 1992, σ. 745). Επίσης, αρχικά, οι θεολόγοι δεν συμπεριλαμβάνονταν στη θεωρητική και πρακτική εξέταση, την οποία η πολιτεία πραγματοποιούσε κάθε χρόνο για το διορισμό των Εκπαιδευτικών. Αυτό για πρώτη φορά συνέβη το 1885 (Κογκούλης, Το μάθημα των θρησκευτικών στη Μέση εκπαίδευση (1833-1932), 1993[1985], σ. 142). Τέλος, η «Κατήχηση», ως μάθημα στο Πρόγραμμα Σπουδών του Πανεπιστημίου, επηρεάστηκε από τα ευρωπαϊκά προτεσταντικά κινήματα εκείνης της εποχής και στόχευε

περισσότερο στην υποστήριξη του έργου των καθηγητών στην ενορία, παρά στην ενίσχυση των καθηγητών του μαθήματος των Θρησκευτικών στα σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Περσελής, 2008, σσ. 258-261).

Υπό αυτές τις συνθήκες, γίνεται κατανοητή η παραδοχή ότι η Παιδαγωγική δεν έγινε δεκτή από τους ακαδημαϊκούς και τους εκκλησιαστικούς κύκλους ως ένα μάθημα που ταιριάζει στις θεολογικές σπουδές, επειδή «θεωρήθηκε ως ένα μάθημα του οποίου το περιεχόμενο μεταδίδει και καλλιεργεί στους φοιτητές ένα φιλελεύθερο και κριτικό πνεύμα γνώσης» (Περσελής, 2008, σ. 257). Έτσι, για δεκαετίες αποτελούσε μέρος της «Πρακτικής Θεολογίας», που περιλάμβανε την Κατήχηση, τη Λειτουργική και την Ομιλητική (ή Εκκλησιαστική Ρητορική), και όχι την Παιδαγωγική (Κουκουναράς Liagkis, 2020).

Αυτός που αναμφίβολα επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό την ελληνική θεολογική σκέψη και την πρακτική της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης στα σχολεία, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, ήταν ο καθηγητής Π. Τρεμπέλας, ο οποίος δημοσίευσε το 1931 ένα βιβλίο για τον Κατετσή, που υιοθετεί τις μεθόδους διδασκαλίας του Herbart (Κουκουναράς Liagkis, 2020) και δίδαξε Κατηχητική, Λειτουργική και Ομιλητική, στη Θεολογική Σχολή, από το 1939 έως το 1957. Ένα βήμα μπροστά, ως πιο ειδικός, έκανε από το 1959 έως το 1967 ο Δημήτριος Μωραΐτης, ο οποίος όμως παρέμεινε Καθηγητής Κατηχητικής και όχι Παιδαγωγικής ή Διδακτικής. Ήταν, ωστόσο, ο πρώτος που έκανε εμπειρική έρευνα για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση (Περσελής, 2007, σσ. 68-70) και ο πρώτος που μίλησε για τη μεθοδολογία «μάθηση μέσω της πράξης» («learning by doing») του Dewey, αλλά και για τη διαφορά μεταξύ Θρησκευτικής Εκπαίδευσης και Κατήχησης (Μωραΐτης 1935, 2-3 και 189-191).

Μέχρι τη δεκαετία του 1980 η διδακτική κατάρτιση των θεολόγων Εκπαιδευτικών δεν ανήκε στις προτεραιότητες της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α.. Η Παιδαγωγική ήταν ένα μάθημα που προσφέρθηκε στους φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών από τη Φιλοσοφική Σχολή και μέχρι πρόσφατα (ακαδημαϊκό έτος 2012-13) διδασκόταν πάντα από καθηγητές που δεν είχαν πτυχίο Θεολογίας και που δεν είχαν εμπειρία στο ΜτΘ (Κουκουναράς Λιάγκης, 2018, σ. 543). Από την άλλη πλευρά, στη Σχολή Θεολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το μάθημα «Παιδαγωγική», χωρίς μάλιστα καμία ονομασία όπως «Χριστιανική», αποτελεί υποχρεωτικό μάθημα από το 1963 (Πέτρου & Μαγγιάρος, 2012, σσ. 168-169).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 το κράτος ίδρυσε (το 1982) δύο νέα τμήματα της Ποιμαντικής Θεολογίας στις δύο Θεολογικές Σχολές. Για πολλούς λόγους (όχι μόνο ακαδημαϊκούς αλλά πολιτικούς, εκκλησιαστικούς και προσωπικούς), αν και τα δύο νέα τμήματα ιδρύθηκαν αρχικά για την Εκπαίδευση ιερέων, τελικά άρχισαν να εγγράφονται σε αυτά και γυναίκες και στη συνέχεια αποφασίστηκε να δοθεί σε όλους τους αποφοίτους, ακόμη και τους ιερείς, το επαγγελματικό δικαίωμα να διορίζονται ως εκπαιδευτικοί του ΜτΘ στη Μέση Εκπαίδευση. Σταθερά, το κράτος άρχισε να αυξάνει τον αριθμό των φοιτητών, μέχρι το 1990, οπότε και εγγράφονται κάθε χρόνο σε κάθε τμήμα 350 φοιτητές. Ωστόσο, από τη δεκαετία του 1980 έως την πρώτη δεκαετία του

21ου αιώνα προέκυψε μια αξιοσημείωτη διαφορά στην Εκπαίδευση των θεολόγων φοιτητών μεταξύ της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και των άλλων τριών τμημάτων (Θεολογία της Αθήνας και οι δύο Ποιμαντικές Θεολογίες στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη). Από το 1982 μέχρι τη συνταξιοδότησή τους το 2000, τέσσερις καθηγητές και ερευνητές στο Θεολογικό Τμήμα Θεσσαλονίκης (Χρήστος Βασιλόπουλος, Ιωάννης Κογκούλης, Γεώργιος Τσανανάς και Δημήτριος Λάμπας) δίδασκαν μία σειρά από μαθήματα ΘΕ, συμπεριλαμβανομένης μίας σύντομης πρακτικής άσκησης στα σχολεία. Επιπλέον, οι επιτροπές Αναλυτικών Προγραμμάτων για το μάθημα των Θρησκευτικών το 1985, 1992, 1998 και 2003 αποτελούνταν κυρίως από καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. και συνεργάτες τους. Αυτοί ήταν και οι βασικοί συγγραφείς των σχολικών εγχειριδίων, εκτός από τα βιβλία του Γυμνασίου και του Λυκείου του 1998, των οποίων οι συγγραφείς ήταν όλοι από τα τμήματα της Αθήνας. Στα άλλα τρία τμήματα το πλαίσιο της παιδαγωγικής Εκπαίδευσης των φοιτητών ήταν διαφορετικό. Στο Ποιμαντικό Θεολογικό Τμήμα Θεσσαλονίκης δεν υπήρχαν καθηγητές Θρησκευτικής Εκπαίδευσης ή Παιδαγωγικής έως το 2001. Οι Παιδαγωγικές και Διδακτικές ήταν τα μόνα δύο νέα μαθήματα που προσφέρθηκαν από το 2001. Δεν διδάχτηκαν άλλα παιδαγωγικά μαθήματα, και πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπήρχε πρακτική Εκπαίδευση, αν και οι απόφοιτοι διορίζονταν κανονικά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Koukounaras Liagkis, 2020).

Η πρώτη αξιολογή μεταβολή στην Θεολογική Σχολή του Ε.Κ.Π.Α. σημειώνεται με την παρουσία του καθηγητή στο Τμήμα Ποιμαντικής/Κοινωνικής Θεολογίας Εμμανουήλ Περσελή, ο οποίος κόμισε νέο επιστημονικό πνεύμα στη Διδακτική. Ωστόσο, η παρουσία του δεν έγινε εύκολα αποδεκτή στην αρχή από τους θεολογικούς κύκλους, συνεχίζοντας ίσως την παράδοση της υποτίμησης της θέσης της Διδακτικής στις Ορθόδοξες Θεολογικές Σπουδές. Όλη τη δεκαετία του 1980 εργάστηκε ως βοηθός και διορίστηκε Επίκουρος Καθηγητής το 1993. Ο διορισμός του επιφέρει αλλαγές στο επιστημονικό πεδίο της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης γενικότερα και ειδικότερα στις παιδαγωγικές σπουδές στο Τμήμα που δίδασκε. Στο τμήμα της Θεολογίας η Διδακτική διδάσκονταν μέχρι το 2001 από Καθηγητές Φιλοσοφικής και στη συνέχεια από τον Καθηγητή Φιλοσοφίας Κωνσταντίνο Δεληκωσταντή, ο οποίος ήταν Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης της Φλώρινας και με αυτή την παιδαγωγική εμπειρία κλήθηκε να υπηρετήσει τη Διδακτική των Θρησκευτικών με την έναρξη της τρίτης χιλιετίας. Ο Κ. Δεληκωσταντής συνέβαλε στην καταξίωση της Διδακτικής των Θρησκευτικών ασχολούμενος, κατά βάση, με τη φιλοσοφία και τη θεολογία. Τελικά, πρώτη φορά προκηρύχθηκε θέση Διδακτικής των Θρησκευτικών μόλις το 2011 και από το 2013 διορίζεται ο Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης σε αυτή τη θέση, διδάσκοντας το μάθημα στην αρχή με τον Καθηγητή Κ. Δεληκωσταντή και, μετά την αφυπηρέτησή του, μόνος (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2018, σσ. 544-545).

Επιπλέον, η πρακτική κατάρτιση στη Θρησκευτική Εκπαίδευση των φοιτητών περιοριζόταν μέχρι το 2013 σε δύο επισκέψεις σε σχολεία δευτεροβάθμιας και στην παρατήρηση της διδασκαλίας εν ενεργεία Εκπαιδευτικών. Δεν είναι δύσκολο να συμπεράνει κανείς ότι, μέχρι και την πρώτη δεκαετία της νέας χιλιετίας, δόθηκε μικρή

σημασία στην παιδαγωγική Εκπαίδευση των φοιτητών, κάτι που δεν αντικατοπτρίζει μόνο την άποψη ότι μόνον οι θεολογικές γνώσεις είναι πρωταρχικής σημασίας, αλλά και ότι ο εκκλησιαστικός σκοπός των σπουδών έχει προτεραιότητα έναντι του εκπαιδευτικού, παρά το γεγονός ότι όλοι οι απόφοιτοι των τεσσάρων τμημάτων εργάζονταν κυρίως στην Εκπαίδευση ως καθηγητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Koukounaras Liagkis, 2020).

Οι εξελίξεις, ειδικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες στον τομέα της Εκπαίδευσης των Εκπαιδευτικών, έχουν επηρεάσει παγκοσμίως την προ-υπηρεσιακή εκπαίδευσή τους. Οι βασικές απαιτήσεις για τους δασκάλους είναι να ανταποκριθούν στις τρέχουσες δύσκολες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σε έναν ρευστό και συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο. (...) Να συγκεντρώσουν δύο φαινομενικά ασύμβατα στοιχεία: τη συνέχεια και την αλλαγή (Ξωχέλης, 2006, σ. 96). Οι εξελίξεις αυτές έχουν επηρεάσει και την εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους. Με τους νόμους 3843/2010 και 4186/2013 περί Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, τα πράγματα αλλάζουν και στις δύο Θεολογικές Σχολές και ρυθμίζονται κατά ένα τρόπο αναγκαστικά, αν και όχι απαραίτητα χωρίς αντιδράσεις. Η νέα νομοθεσία προκάλεσε ριζικές αλλαγές στα προγράμματα σπουδών σε τουλάχιστον τρία από τα θεολογικά τμήματα, αν και στο Τμήμα Θεολογίας στη Θεσσαλονίκη υπήρχε ήδη ένα πιο ολοκληρωμένο παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα Εκπαίδευσης των φοιτητών, όπως έχει ήδη αναφερθεί παραπάνω. Η αλλαγή θεωρήθηκε προσαρμογή, ουσιαστικά παιδαγωγικής βάσης, στο Προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με 8-10 μαθήματα καθαρά παιδαγωγικού και διδακτικού περιεχομένου. Η μεταρρύθμιση αυτή αρχικά δεν θεωρήθηκε αποδεκτή από τα υπόλοιπα τρία τμήματα των Σχολών Αθηνών και Θεσσαλονίκης, όπως και από διάφορα άλλα τμήματα, όπως τα τμήματα Φυσικής και Μαθηματικών κ.λπ. Η βασική απαίτηση της πολιτείας για τα τμήματα ήταν να αναπτύξουν ένα «Παιδαγωγικό και Διδακτικό Πρόγραμμα Ικανότητας» διάρκειας τουλάχιστον 6 μηνών, παρέχοντας μαθήματα με 30 ECTS, που θα εξασφάλιζαν την απαραίτητη θεωρητική και πρακτική Εκπαίδευση των αποφοίτων, προκειμένου να γίνουν εκπαιδευτικοί. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ότι 8-10 μαθήματα του προγράμματος θα εμπίπτουν στους ακόλουθους τομείς: 1. Εκπαιδευτικά θέματα. 2. Θέματα μάθησης και διδασκαλίας. 3. Μέθοδοι διδασκαλίας σε σχολικά μαθήματα και πρακτική εξάσκηση. Έως σήμερα τα τρία από τα τέσσερα τμήματα των Θεολογικών Σχολών έχουν εφαρμόσει τις απαιτήσεις που ορίζονται από τους δύο νόμους (3843/2010 και 4186/2013) και έχουν ενσωματώσει έως τώρα 8 μαθήματα. Το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. έχει συμπεριλάβει μόνον 6.

Ειδικότερα, στο Τμήμα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. από το 2015-16 η Πρακτική και Διδακτική Άσκηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Προγράμματος Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας και γίνεται μέσω μεντορείας (mentoring), γιατί τα οφέλη που αποκομίζουν τόσο οι φοιτητές και οι φοιτήτριες, όσο και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, μέσα από την παιδαγωγική σχέση του Μέντορα με τους εκπαιδευόμενους είναι πολύ σημαντικά. Το πρόγραμμα Εκπαίδευσης υλοποιείται από εκπαιδευμένους θεολόγους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία της Δευτεροβάθμιας

Εκπαίδευσης της Αττικής ως μόνιμοι ή αναπληρωτές εκπαιδευτικοί. Η μέχρι τώρα εφαρμογή του προγράμματος, η συνεχής και διαμορφωτική αξιολόγησή του από τους διδάσκοντες, τους Μέντορες και τους φοιτητές και φοιτήτριες, μέσω ανώνυμων ερωτηματολογίων και συναντήσεων, αναδεικνύουν τα πλούσια μορφωτικά αποτελέσματα όχι μόνο για τους φοιτητές, αλλά και για τους συνεργάτες εκπαιδευτικούς (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2018, σ. 548).

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι αν και το ΜτΘ ως αντικείμενο, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών και της σχολικής ζωής των ελληνικών δευτεροβάθμιων σχολείων από το 1830, μόνο μετά από 183 χρόνια το κράτος αξιολόγησε τον ρόλο του ειδικευμένου εκπαιδευτικού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αυτό έγινε μόλις πρόσφατα με τους νόμους 3843/2010 και 4186/2013. Συνέβαλλαν σε αυτό οι σύγχρονες κοινωνικο-παιδαγωγικές εξελίξεις, καθώς και οι διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις και η ευρωπαϊκή νομοθεσία, οι οποίες προσέφεραν το κατάλληλο πλαίσιο και τα πρότυπα για αυτήν την αλλαγή. Ταυτόχρονα, η μελέτη της ιστορίας της Εκπαίδευσης των θεολόγων Εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στις ελληνικές Θεολογικές Σχολές αποκαλύπτει ότι η Εκπαίδευση και η Εκπαίδευση των θεολόγων με μαθήματα Παιδαγωγικής και Διδακτικής υποτιμήθηκε, σε σχέση με τη Θεολογία, για ενάμιση περίπου αιώνα (1837-1982). Μόλις πρόσφατα, με την εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου, σημειώθηκε αλλαγή αν και τα 4 τμήματα παρουσιάζουν διαφορές στα Α.Π. τους και στη θέση των παιδαγωγικών μαθημάτων ήδη από τη δεκαετία του 1980. Μέχρι τώρα δεν έχουν αξιολογηθεί οι επιπτώσεις της αλλαγής στα ελληνικά σχολεία, επειδή οι απόφοιτοι δεν έχουν διοριστεί ακόμη. Ωστόσο, η έως τώρα εσωτερική αξιολόγηση του προγράμματος κατάρτισης μεντορείας του Θεολογικού Τμήματος Αθηνών δείχνει ότι μπορεί να θεωρηθεί ως ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη μιας εκπαιδευτικής κοινότητας και την πρακτική κατάρτιση των Εκπαιδευτικών του ΜτΘ. Επιπλέον, οι Σχολές Θεολογίας ανταποκρίθηκαν σε μεγάλο βαθμό, ειδικά τα τμήματα Θεολογίας και Κοινωνικής Θεολογίας στην Αθήνα και της Θεολογίας στη Θεσσαλονίκη, στις νέες προκλήσεις της Εκπαίδευσης των θεολόγων φοιτητών. Αυτό που επίσης καταδεικνύει η πρόσφατη εμπειρία είναι ότι η ανάπτυξη των νέων παιδαγωγικών προγραμμάτων Διδακτικής Επάρκειας δεν έγιναν κατ' αντιπαράθεση ή εις βάρος των θεολογικών σπουδών. Αντίθετα, η θεολογική γνώση και πρακτική, ειδικά της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., η οποία μετρά ήδη τέσσερις δεκαετίες εμπειρίας από τη δεκαετία του '80 μέχρι σήμερα, μας δίνει τη δυνατότητα να κάνουμε λόγο για την περαιτέρω ανάπτυξη ενός ορθόδοξου παραδείγματος της ΘΕ και ανοίγει νέες προοπτικές έρευνας πάνω σε αυτόν τον τομέα.

4. Η έρευνα.

Ταυτότητα της έρευνας

Σκοπό της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των Παιδαγωγικών Σπουδών των τεσσάρων τμημάτων θεολογικών σπουδών (Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ.), που εξασφαλίζουν διορισμό στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με βάση την επιτυχία στους γραπτούς διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008.

Τα ερευνητικά ερωτήματα ήταν:

α) Από ποιο τμήμα/ποια τμήματα των Θεολογικών Σχολών προέρχονται οι επιτυχόντες στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π.;

β) Σε ποιο βαθμό οι παιδαγωγικές σπουδές στο πλαίσιο των σπουδών Θεολογίας σχετίζονται με την επιτυχημένη απόδοση στον γραπτό διαγωνισμό Θεολόγων του Α.Σ.Ε.Π..

Η υπόθεση της έρευνας διαμορφώθηκε ως εξής:

Οι παιδαγωγικές σπουδές στο πλαίσιο των θεολογικών σπουδών σχετίζονται θετικά με την επιτυχία στον γραπτό διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. και τον διορισμό στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Δείγμα της έρευνας ήταν όλος ο πληθυσμός των θεολόγων Εκπαιδευτικών, που πέτυχαν στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π.. Η έρευνα βασίστηκε κατά κύριο λόγο στα επίσημα στοιχεία που δόθηκαν από τον Α.Σ.Ε.Π., μετά από άδεια, η οποία χορηγήθηκε από 9-10-2017. Για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων, δεν παραδόθηκαν όλοι οι πίνακες των γραπτών διαγωνισμών, παρά μόνον οι πίνακες των επιτυχόντων του κάθε διαγωνισμού. Για την καταχώρηση και ταξινόμηση των στοιχείων, την επεξεργασία των δεδομένων και τη βιβλιογραφική έρευνα συγκροτήθηκε ερευνητική ομάδα (10), υπό τον Επ. Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. Μάριο Κουκουνάρα Λιάγκη. Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε από το ειδικό κονδύλιο για «Λειτουργικές και εκπαιδευτικές ανάγκες Πανεπιστημίου και ενίσχυση της έρευνας» του ΕΛΚΕ του Ε.Κ.Π.Α. και διήρκεσε από τον Σεπτέμβριο του 2018 έως τον Ιούνιο του 2020.

Αποτελεί μία έρευνα συσχετίσεων (Mertens, 2009, σσ. 195-204) και ως μέθοδος ανάλυσης δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και η στατιστική συσχετίσεων με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS Statistics Data Document 20 για Windows. Περιγραφική είναι η στατιστική που περιγράφει ή επισημαίνει ορισμένα χαρακτηριστικά κοινά για όλο το δείγμα, ενώ στατιστική συσχετίσεων είναι η στατιστική που λειτουργεί για να περιγράψει την ισχύ και την κατεύθυνση μιας σχέσης μεταξύ δύο ή περισσότερων μεταβλητών (Mertens, 2009, σ. 462).

Ανάλυση των δεδομένων

I. Περιγραφική στατιστική

Από το 1998 μέχρι το 2008 διενεργήθηκαν συνολικά 6 διαγωνισμοί Α.Σ.Ε.Π. Εκπαιδευτικών. Οι διαγωνισμοί προκηρύσσονταν ανά δύο χρόνια. Οι δύο τελευταίοι έγιναν με κάποια μικρή καθυστέρηση, κάποιων μηνών, ωστόσο επικράτησαν να ονομάζονται Α.Σ.Ε.Π. 2006 και 2008 αντίστοιχα, αφού εκείνες τις χρονιές έγιναν οι προκηρύξεις. Συνολικά οι επιτυχόντες στον Α.Σ.Ε.Π. ήταν 4003. Στον Πίν. 3 καταχωρούνται οι επιτυχόντες ανά Α.Σ.Ε.Π..

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ ΘΕΟΛΟΓΟΙ

Α.Σ.Ε.Π.	Επιτυχόντες
Α.Σ.Ε.Π. 1998	706
Α.Σ.Ε.Π. 2000	1210
Α.Σ.Ε.Π. 2002	652
Α.Σ.Ε.Π. 2004	435
Α.Σ.Ε.Π. 2006	597
Α.Σ.Ε.Π. 2008	403
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ:	4003

i. Μέτρα Διασποράς

Οι βασικές θεματικές ενότητες σε όλους τους διαγωνισμούς ήταν δύο: το Γνωστικό και το Παιδαγωγικό αντικείμενο. Από τον Α.Σ.Ε.Π. του 2002 και μετά η Παιδαγωγική ενότητα διαιρέθηκε σε δύο υποενότητες, στην Διδακτική των Παιδαγωγικών και στην Ειδική Παιδαγωγική. Στους δύο τελευταίους Α.Σ.Ε.Π. (2006 και 2008) το Γνωστικό αντικείμενο χωρίστηκε επίσης σε δύο υποενότητες, εκ των οποίων η πρώτη εξεταζόταν με ερωτήσεις ανάπτυξης και η δεύτερη με ερωτήσεις Πολλαπλών Επιλογών.

Η βαθμολόγηση σε κάθε Α.Σ.Ε.Π. γινόταν σε διαφορετική κλίμακα. Για τη στατιστική ανάλυση της έρευνας έγινε αναγωγή στην εκατονταβάθμια κλίμακα. Στους Πίν. 4 και 5 παρουσιάζονται τα Μέτρα Διασποράς (Μέσος Όρος, Ενδιάμεση Τιμή, Ελάχιστη και Μέγιστη Τιμή) στο Γνωστικό αντικείμενο και στην Παιδαγωγική Ενότητα, με βάση την εκατονταβάθμια κλίμακα. Παρατηρείται ότι ο Μ.Ο. και η Ενδιάμεση Τιμή κυμαίνονται ανάμεσα στο 68,1 και το 69,4 και στις δύο ενότητες, ενώ η σύγκριση ανάμεσα στα δύο αντικείμενα δίνει ένα προβάδισμα περίπου μίας μονάδας στο Γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με την Παιδαγωγική ενότητα (Μ.Ο.: 69,1 – 68,5 και Ε.Τ: 69,4 – 68,1). Το προβάδισμα αυτό είναι εντονότερο στη Μέγιστη Τιμή (98,5 – 94,6), ενώ η Ελάχιστη Τιμή βρίσκεται εύλογα και στις δύο περιπτώσεις στη βάση. Από τη σύγκριση των δύο πινάκων αναδεικνύεται μία μεγαλύτερη σχετικά 'ευκολία' στο Γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με το Παιδαγωγικό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Μέσος Όρος	69,1895
Ενδιάμεση Τιμή	69,4400
Ελάχιστη Τιμή	50,00
Μέγιστη Τιμή	98,50

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Μέσος Όρος	68,5245
Ενδιάμεση Τιμή	68,1900
Ελάχιστη Τιμή	50,06
Μέγιστη Τιμή	94,60

Σε ανάλογα επίπεδα διακυμάνθηκαν οι τιμές στο σύνολο των γραπτών. Εδώ η Ελάχιστη Τιμή ήταν το 55, βαθμός που χρησιμοποιήθηκε ως βάση στους τελευταίους Α.Σ.Ε.Π., ενώ στον πρώτο Α.Σ.Ε.Π. ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε το 70. Ο Μ.Ο. ήταν το 68,8, η Ελάχιστη Τιμή μία μονάδα πιο κάτω (67,8), ενώ η Μέγιστη Τιμή ήταν ελαφρώς χαμηλότερη από τις Μέγιστες Τιμές των δύο ενοτήτων (92,6) (Πίν. 6).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΣΥΝΟΛΟ ΓΡΑΠΤΩΝ

Μέσος Όρος	68,8615
Ενδιάμεση Τιμή	67,8800
Ελάχιστη Τιμή	55,00
Μέγιστη Τιμή	92,66

Ο Μ.Ο. βαθμού Πτυχίου, όπως και η Ελάχιστη Τιμή ήταν το 7,4, μία σύμπτωση που υποδεικνύει ότι αποφεύχθηκε η διασπορά στις τιμές των άκρων (πολύ υψηλές ή πολύ χαμηλές), ωστόσο και αυτές υπήρχαν, αφού η Ελάχιστη Τιμή ήταν η βάση (5), ενώ Μέγιστη Τιμή το απόλυτο Άριστα (10) (Πίν. 7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΒΑΘΜΟΣ ΠΤΥΧΙΟΥ

Μέσος Όρος	7,4764
Ενδιάμεση Τιμή	7,4400
Ελάχιστη Τιμή	5,00
Μέγιστη Τιμή	10,00

ii. Συχνότητες

Η μέτρηση των συχνοτήτων αφορά στα Πανεπιστημιακά Τμήματα από τα οποία αποφοίτησαν οι επιτυχόντες των διαγωνισμών, καθώς και τα Πανεπιστημιακά Τμήματα από τα οποία έλαβαν τους Μεταπτυχιακούς και Διδακτορικούς τους τίτλους, όσοι εξ αυτών κατείχαν τα συγκεκριμένα Διπλώματα. Όπως αναφέρεται και στο οικείο τμήμα, ένας εκ των περιορισμών της έρευνας ήταν ότι στα αρχεία του Α.Σ.Ε.Π. δεν αναγράφονταν πάντα τα Πανεπιστημιακά Τμήματα, ή αναφέρονταν ελλιπή στοιχεία (π.χ. αναφέρονταν μόνο το Τμήμα η μόνο το Πανεπιστήμιο). Επίσης, επειδή στον πρώτο διαγωνισμό του 1998 δεν μοριοδοτούνταν ο Μεταπτυχιακός και ο Διδακτορικός τίτλος, υπήρχαν ελάχιστες (δύο) σχετικές καταγραφές.

Συγκεκριμένα, στον Α.Σ.Ε.Π. του 1998, δεν αναφέρεται καθόλου ένα 5,8% (N=41) των Πανεπιστημιακών Τμημάτων, ενώ στις περιπτώσεις 9 πτυχίων (1,2%), υπάρχει ελλιπής αναφορά. Από τα γνωστά στην έρευνα στοιχεία, προκύπτει η διαπίστωση ότι πλειοψηφία των επιτυχόντων (N=427) έχουν αποφοιτήσει από τα δύο Τμήματα των δύο Θεολογικών Σχολών του Α.Π.Θ.. Συγκεκριμένα, οι 324 επιτυχόντες (46%) είναι απόφοιτοι του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. και οι 103 (14,6%) από το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας. Αντίστοιχα, οι απόφοιτοι του Τμήματος Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. είναι 181 (25,7%), ενώ από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. αποφοίτησαν 41 επιτυχόντες (5,8%). Ένα ποσοστό 0,9% αποφοίτησαν από Σχολές του εξωτερικού ή την Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών του Βόλου, σύμφωνα με τη δήλωσή τους (Πίν. 8).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Α.Σ.Ε.Π. 1998: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	324	46
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	181	25,7
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	103	14,6
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	41	5,8
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΟΛΟΥ	1	,1
ΟΡΘ. ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ	5	,7
ΑΛΛΟ ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	1	,1
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ – ΕΛΛΙΠΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑ	50	7
ΣΥΝΟΛΟ	706	100

Ο Α.Σ.Ε.Π. στον οποίο διαπιστώθηκε το σημαντικότερο πρόβλημα καταγραφών των πτυχίων των επιτυχόντων ήταν, όπως ήδη γράφτηκε παραπάνω, αυτός του 2000, παρ' ότι η έρευνα στους δύο πρώτους Α.Σ.Ε.Π. ήταν επιτόπια στα αρχεία του Α.Σ.Ε.Π.. Ωστόσο, ενώ οι φάκελοι των επιτυχόντων του Α.Σ.Ε.Π. του '98 ήταν σχετικά πλήρως ενημερωμένοι, αυτό δεν συνέβη με τους αντίστοιχους φακέλους του Α.Σ.Ε.Π. του

2000. Ο λόγος ήταν ότι, μετά τις ενστάσεις οι φάκελοι παραδόθηκαν στις Δευτεροβάθμιες Διευθύνσεις των υποψηφίων, οπότε στάθηκε πρακτικά αδύνατο να εντοπιστούν τα ελλείποντα στοιχεία. Έτσι, στον συγκεκριμένο Α.Σ.Ε.Π. εντοπίζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά πλήρους (34,3%) ή μερικής (51,6%) μη καταγραφής των Πανεπιστημιακών Τμημάτων των επιτυχόντων. Από τα στοιχεία που υπάρχουν εξακολουθεί να επιβεβαιώνεται το προβάδισμα που παρατηρήθηκε στον πρώτο Α.Σ.Ε.Π. των Θεολογικών Τμημάτων έναντι αυτών της Κοινωνικής Θεολογίας, όπως και του Α.Π.Θ. έναντι του Ε.Κ.Π.Α. (Πίν. 9).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Α.Σ.Ε.Π. 2000: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ χωρίς αναφορά σε Πανεπιστήμιο	473	39,1
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ χωρίς αναφορά σε Πανεπιστήμιο	151	12,5
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	51	4,2
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	76	6,3
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	13	1,1
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝ. ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	26	2,1
ΟΡΘ. ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ	5	,4
ΑΛΛΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	1	,1
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	414	34,2
ΣΥΝΟΛΟ	1210	100

Τα στοιχεία που υπάρχουν για τον Α.Σ.Ε.Π. του 2002 είναι σαφώς πληρέστερα σε σχέση με τον προηγούμενο Α.Σ.Ε.Π., καθώς εδώ μόνο σε 21 πτυχία δεν αναφέρεται η προέλευσή τους, ενώ υπάρχουν 3 πτυχία τα οποία προέρχονται από Τμήμα Θεολογίας χωρίς αναγραφή όμως της Σχολής. Και στον Α.Σ.Ε.Π. του 2002 επαναλαμβάνονται σε μεγάλο βαθμό οι παρατηρήσεις που έγιναν και στον Α.Σ.Ε.Π. του 1998. Σχεδόν ο ένας στους δύο επιτυχόντες (48 %) αποφοίτησε από το Θεολογικό Τμήμα του Α.Π.Θ., ενώ από το αντίστοιχο Τμήμα του Ε.Κ.Π.Α. αποφοίτησε το 28,4%. Οι απόφοιτοι του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. καλύπτουν ένα ποσοστό 10,7% επί των επιτυχόντων, ενώ το ποσοστό του αντίστοιχου Τμήματος του Ε.Κ.Π.Α. είναι 9,4% (Πίν. 10).

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Α.Σ.Ε.Π. 2002: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	185	28,4

ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	313	48
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	61	9,4
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	70	10,7
ΟΡΘ. ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ	2	,4
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	21	3,1
ΣΥΝΟΛΟ	652	100,0

Ωστόσο, η τάση να εκπροσωπούνται με περισσότερους επιτυχόντες τα Τμήματα του Α.Π.Θ. δεν επιβεβαιώνεται στον επόμενο Α.Σ.Ε.Π. του 2004, καθώς σε αυτόν παρατηρείται μία αναλογική αντιπροσώπευση. Έτσι από τη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. αποφοίτησαν το 38,2%, ενώ από την αντίστοιχη Σχολή του Ε.Κ.Π.Α. ένα ποσοστό ελαφρώς υψηλότερο (39,5%). Επίσης, από το κάθε Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας αποφοίτησε ένα ποσοστό γύρω στο 10% (Πίν. 11).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Α.Σ.Ε.Π. 2004: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	166	38,2
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	172	39,5
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Α.Π.Θ.	44	10,1
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Ε.Κ.Π.Α.	45	10,3
ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΘΕΟΛ. ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ	1	0,2
ΣΥΝΟΛΟ	435	100,0

Ανάλογες παρατηρήσεις ισχύουν και στον Α.Σ.Ε.Π. του 2006. Από τα Τμήματα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ. αποφοίτησαν το 34,5% και 34,3% αντίστοιχα, ενώ από τα δύο Τμήματα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ. αποφοίτησε ένα ποσοστό 13,1% και 14,1% αντίστοιχα. (Πίν. 12).

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. Α.Σ.Ε.Π. 2006: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	206	34,5
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	205	34,3
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	78	13,1
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	84	14,1
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	24	4
ΣΥΝΟΛΟ	597	100,0

Στον Α.Σ.Ε.Π., τέλος, του 2008 οι επιτυχόντες του Διαγωνισμού συνεχίζουν να είναι στην πλειοψηφία τους (67,8%) απόφοιτοι των Τμημάτων Θεολογίας. Ωστόσο, σε αυτόν τον Α.Σ.Ε.Π. οι απόφοιτοι από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. είναι περισσότεροι (18,6%) από τους αντίστοιχους απόφοιτους του Α.Π.Θ. (11,9%) (Πίν. 13).

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. Α.Σ.Ε.Π. 2008: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	142	35,2
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	131	32,6
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Ε.Κ.Π.Α.	75	18,6
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Α.Π.Θ.	48	11,9
ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ	1	,2
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	6	1,5
ΣΥΝΟΛΟ	404	100,0

Το εύρος της διαφοράς των ποσοστών μεταξύ Α.Π.Θ. και Ε.Κ.Π.Α. είναι πολύ μεγαλύτερο στους τρεις πρώτους διαγωνισμούς από ό,τι στους τρεις επόμενους, όπου τα Τμήματα του Ε.Κ.Π.Α. υπερέχουν, αλλά με μικρές διαφορές σε σχέση με τα Τμήματα του Α.Π.Θ.. Θα πρέπει ίσως να λάβουμε υπόψη ότι μετά την καθιέρωση του διαγωνισμού από τη μια τα Τμήματα ανασυντάσσονται, π.χ. στο Τμήμα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. εκλέγεται ο Καθηγητής Κωνσταντίνος Δεληκωσταντής, αλλά κυρίως οργανώνονται δομές μη τυπικής Εκπαίδευσης, τα λεγόμενα Φροντιστήρια Α.Σ.Ε.Π., στα οποία δινόταν ειδικό βάρος στην Παιδαγωγική κατάρτιση, ενώ προέκυψε πλήθος εκδόσεων ειδικά για τον διαγωνισμό αλλά και «Εισαγωγής στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης ή στην Παιδαγωγική» και τη «Γενική Διδακτική».

Τελικά, από τα στοιχεία που συγκέντρωσε η έρευνα από όλους τους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. (N=4003), φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επιτυχόντων (40,2%) είναι απόφοιτοι του Α.Π.Θ., ενώ οι τρεις στους δέκα επιτυχόντες αποφοίτησαν από το Ε.Κ.Π.Α.. Για ένα ποσοστό 28,6% δεν αναγράφεται η Σχολή αποφοίτησής του (Πίν. 14).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΣΧΟΛΗ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
--	-----------	-----------

Ε.Κ.Π.Α.	1241	31,1
Α.Π.Θ.	1607	40,2
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	12	,2
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΟΛΟΥ	1	,0
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	1142	28,5
ΣΥΝΟΛΟ:	4003	100,0

Αναφορικά με τα Πανεπιστημιακά Τμήματα αποφοίτησης των επιτυχόντων, οι δύο στους τρεις (65,9%) είναι απόφοιτοι Τμήματος Θεολογίας, το 21% αποφοίτησε από τα Τμήματα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, ενώ για ένα ποσοστό 12,9% δεν αναφέρεται το Τμήμα αποφοίτησής τους (Πίν. 15).

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΠΤΥΧΙΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	2636	65,9
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ	840	21,0
ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΧΟΛΗ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ	7	,2
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	2	,0
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΟΛΟΥ	1	,0
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	517	12,9
ΣΥΝΟΛΟ	4003	100,0

Συνολικά, το Πανεπιστημιακό Τμήμα με τους περισσότερους απόφοιτους-επιτυχόντες στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. είναι το Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., αφού οι τρεις στους δέκα (30,4%) των επιτυχόντων είναι απόφοιτοι του συγκεκριμένου Τμήματος. Ακολούθως, το 23,4% αποφοίτησε από το αντίστοιχο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής του Ε.Κ.Π.Α.. Από το Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. αποφοίτησε το 9,4% των επιτυχόντων, ενώ από το αντίστοιχο Τμήμα του Ε.Κ.Π.Α. το 7,8%. Για ένα ποσοστό 12,8% δεν αναφέρεται καθόλου το Πανεπιστημιακό Τμήμα αποφοίτησής τους, ενώ για ένα ποσοστό περίπου 15% έχουμε ελλιπή αναφορά. Από αυτό το τελευταίο ποσοστό, το 11,9% αποφοίτησε από κάποιο Θεολογικό Τμήμα, ενώ το 3,8% από κάποιο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας (Πίν. 16).

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΗ ΠΤΥΧΙΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	937	23,4
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	1215	30,4
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	313	7,8

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	375	9,4
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	16	,5
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΟΛΟΥ	1	,0
ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ (Αδιευκρίνιστου Παν/μίου)	478	11,9
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ (Αδιευκρίνιστου Παν/μίου)	152	3,8
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	516	12,8
ΣΥΝΟΛΟ	4003	100

Από το σύνολο των 4003 επιτυχόντων, τίτλο Μεταπτυχιακών Σπουδών έχει ένα ποσοστό 7,9% (N=316). Από αυτούς τους τίτλους καταγράφεται το Πανεπιστημιακό Τμήμα αποφοίτησης των 245. Οι 90 εξ αυτών προέρχονται από το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., οι 43 από το αντίστοιχο Τμήμα του Ε.Κ.Π.Α., οι 51 από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. και οι 12 από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α.. 19 τίτλοι προέρχονται από άλλες Πανεπιστημιακές Σχολές του εσωτερικού, ενώ 30 από Πανεπιστημιακά Τμήματα του εξωτερικού (Πίν. 17).

ΠΙΝΑΚΑΣ 17. ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΠΣ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	90	2,2	28,5
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	43	1,1	13,6
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Α.Π.Θ.	51	1,3	16,1
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Ε.Κ.Π.Α.	12	,3	3,8
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	19	,5	6
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	30	,7	9,5
ΔΕΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	71	1,8	22,5
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ	316	7,9	100
ΧΩΡΙΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	3687	92,1	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4003	100	

Τέλος, υπάρχουν 28 Διδακτορικοί τίτλοι, για τους 13 εκ των οποίων δεν καταγράφεται το Πανεπιστημιακό Τμήμα απόκτησής τους. Από τους υπόλοιπους 15 οι 9 προέρχονται από Πανεπιστήμια του εσωτερικού και οι 6 από Πανεπιστημιακά Τμήματα του εξωτερικού (Πίν. 18).

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ %
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	6	,1	21,4
ΠΑΝΤΕΙΟΣ	1	,0	3,6
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	2	,0	7,1
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	4	,1	14,3
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ	2	,0	7,1
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Α.Π.Θ.			
ΔΕΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	13	,3	46,4
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ	28	,7	100,0
ΧΩΡΙΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	3975	99,3	
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	4003	100,0	

Και στην περίπτωση των μεταπτυχιακών σπουδών φαίνεται ότι τα τμήματα του Ε.Κ.Π.Α. υπολείπονται σε σχέση με τα Τμήματα του Α.Π.Θ., από τα οποία το Τμήμα Θεολογίας εμφανίζει διπλάσιους επιτυχόντες σε σχέση με το αντίστοιχο του Ε.Κ.Π.Α.. Αν και δεν συγκρίθηκαν τα στοιχεία με τους αριθμούς μεταπτυχιακών τίτλων που κάθε Τμήμα απονέμει κάθε χρόνο, φαίνεται ότι η παραγωγή στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. υπερέχει κατά πολύ. Θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ο διπλάσιος σχεδόν αριθμός μελών ΔΕΠ του Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ. (περίπου 70) σε σχέση με το Τμήμα Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α. (περίπου 30).

II. Έλεγχος συσχετίσεων

Ο έλεγχος συσχετίσεων έγινε με τον υπολογισμό του Συντελεστή Ανεξαρτησίας χ^2 , εφόσον περιλάμβανε μη διατάξιμες μεταβλητές (Πανεπιστημιακά Τμήματα).

Ο πρώτος έλεγχος έγινε ανάμεσα στα Πανεπιστημιακά Τμήματα αποφοίτησης των επιτυχόντων και τον βαθμό Πτυχίου. Συγκεκριμένα, καταγράφηκε ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στις συγκεκριμένες τιμές ($p \text{ value} = 0,007 < 0,05$ και $\text{Phi Cramer's } V = 0,776 > 0,6$) (Πίν. 19).

ΠΙΝΑΚΑΣ 19. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΒΑΘΜΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΠΑΝ/ΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	2,902	,007
	Cramer's V	,776	,007
N of Valid Cases		315	

Οι συσχετίσεις ανάμεσα στα Πανεπιστημιακά Τμήματα αποφοίτησης και στον βαθμό που καταγράψανε οι επιτυχόντες τόσο σε κάθε ενότητα (γνωστικό και παιδαγωγικό αντικείμενο), όσο και συνολικά, έγινε με τον ίδιο δείκτη ανεξαρτησίας χ^2 .

Στον Α.Σ.Ε.Π. του 1998 καταγράφηκαν συσχετίσεις ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα και στα δύο αντικείμενα. Μη ισχυρή συσχέτιση μεταξύ επίδοσης στο Γνωστικό αντικείμενο και Τμήματος αποφοίτησης (Γνωστικό: p value=0,1 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,289 < 0,6) και μη ισχυρή συσχέτιση μεταξύ επίδοσης στο Παιδαγωγικό αντικείμενο και Τμήμα αποφοίτησης (Παιδαγωγικό: p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,531 < 0,6). Σημειώνεται, ωστόσο, ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα και στον συνολικό βαθμό (p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,737 > 0,6) (Πίν. 20)

ΠΙΝΑΚΑΣ 20. Α.Σ.Ε.Π. 1998: ΣΥΝΟΛΟ ΓΡΑΠΤΩΝ - ΠΑΝ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	2,331	,000
Nominal	Cramer's V	,737	,000
N of Valid Cases		666	

Για τον Α.Σ.Ε.Π. του 2000 δεν προκύπτει καμία συσχέτιση, ανάμεσα στις συγκεκριμένες τιμές, διότι σύμφωνα με την έρευνα παρουσιάζεται σαφές πρόβλημα καταγραφών των πτυχίων των επιτυχόντων. Οπότε δεν λαμβάνεται υπόψη. Για τον Α.Σ.Ε.Π. του 2002, παρ' ότι δεν καταγράφονται επιμέρους συσχετίσεις, υπάρχει ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα και στον συνολικό βαθμό (p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,856 > 0,6) (Πίν. 21).

ΠΙΝΑΚΑΣ 21. Α.Σ.Ε.Π. 2002: ΣΥΝΟΛΟ ΓΡΑΠΤΩΝ - ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	1,915	,000
Nominal	Cramer's V	,856	,000
N of Valid Cases		632	

Στον Α.Σ.Ε.Π. του 2004 είναι αξιοσημείωτο ότι προκύπτει ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό πτυχίο και στην επίδοση στην Ειδική Διδακτική (p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,624 > 0,6) (Πίν. 22).

ΠΙΝΑΚΑΣ 22. Α.Σ.Ε.Π. 2004: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	1,248	,000
	Cramer's V	,624	,000
N of Valid Cases		428	

Συσχετίσεις προκύπτουν και στον Α.Σ.Ε.Π. του 2006 ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα αποφοίτησης και στην επίδοση στην Ειδική Διδακτική (μη ισχυρή συσχέτιση: $p \text{ value}=0,0 < 0,05$ και Φ Cramer's $V=0,510 < 0,6$) (Πίν. 23), αλλά και ισχυρή συσχέτιση με την επίδοση στο σύνολο των Παιδαγωγικών (ισχυρή συσχέτιση: $p \text{ value}=0,039 < 0,05$ και Φ Cramer's $V = 0,885 > 0,6$) (Πίν. 24).

ΠΙΝΑΚΑΣ 23. Α.Σ.Ε.Π. 2006: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	1,021	,000
	Cramer's V	,510	,000
N of Valid Cases		576	

ΠΙΝΑΚΑΣ 24. Α.Σ.Ε.Π. 2006: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	1,770	,039
	Cramer's V	,885	,039
N of Valid Cases		576	

Στον Α.Σ.Ε.Π. του 2008 καταγράφονται ισχυρές συσχετίσεις ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα του πτυχίου και στην Α' υποεπάρκεια του Γνωστικού αντικειμένου (ισχυρή συσχέτιση: $p \text{ value}=0,0 < 0,05$ και Φ Cramer's $V=0,612 > 0,6$) (Πίν. 25), αλλά και στο σύνολο της Γνωστικής ενότητας (ισχυρή συσχέτιση: $p \text{ value}=0,004 < 0,05$ και Φ Cramer's $V = 0,862 > 0,6$) (Πίν. 26).

ΠΙΝΑΚΑΣ 25. Α.Σ.Ε.Π. 2008: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - Α' ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

		Value	Approx. Sig.
	Phi	1,224	,000

Nominal by Nominal N of Valid Cases	Cramer's V	,612 397	,000
---	---------------	-------------	------

ΠΙΝΑΚΑΣ 26. Α.Σ.Ε.Π. 2008: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal N of Valid Cases	Phi Cramer's V	1,724 ,862 397	,004 ,004

Στον συγκεντρωτικό έλεγχο συσχετίσεων ανάμεσα στο σύνολο των Πανεπιστημιακών Τμημάτων και στα Γνωστικά αντικείμενα προκύπτει μη ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα πτυχίου και στο Α' Γνωστικό αντικείμενο (μη ισχυρή συσχέτιση: $p \text{ value}=0,0 < 0,05$ και $\text{Phi Cramer's } V=0,452 < 0,6$) (Πίν. 27).

ΠΙΝΑΚΑΣ 27. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ Α.Σ.Ε.Π.: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ – Α' ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal N of Valid Cases	Phi Cramer's V	1,011 ,452 973	,000 ,000

Συσχετίσεις καταγράφονται και στον συγκεντρωτικό έλεγχο ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα πτυχίου με τα Παιδαγωγικά αντικείμενα. Συγκεκριμένα προκύπτουν μη ισχυρές συσχετίσεις ανάμεσα στο Πανεπιστημιακό Τμήμα πτυχίου με την επίδοση στην Ειδική Διδακτική ($p \text{ value}=0,0 < 0,05$ και $\text{Phi Cramer's } V = 0,317 < 0,6$) (Πίν. 28) και την επίδοση στο σύνολο της Παιδαγωγικής ενότητας ($p \text{ value}=0,0 < 0,05$ και $\text{Phi Cramer's } V = 0,455 < 0,6$) (Πίν. 29). Θα πρέπει, βέβαια, να ληφθεί υπόψη η ποικιλία που παρουσιάζουν τα θέματα ανά διαγωνισμό, αλλά και οι διαφορές στον χαρακτηρισμό της συσχέτισης ανά διαγωνισμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ Α.Σ.Ε.Π.: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ

		Value	Approx. Sig.
	Phi	,777	,000

Nominal by Nominal N of Valid Cases	Cramer's V	,317 2033	,000
---	------------	--------------	------

ΠΙΝΑΚΑΣ 29. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ Α.Σ.Ε.Π.: ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΤΥΧΙΟΥ - ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal N of Valid Cases	Phi	,788	,000
	Cramer's V	,455	,000

Επίσης, μη ισχυρή συσχέτιση καταγράφεται ανάμεσα στο σύνολο της γραπτής βαθμολογίας και στο Πανεπιστημιακό Τμήμα πτυχίου (p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,451 < 0,6) (Πίν. 30).

ΠΙΝΑΚΑΣ 30. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ Α.Σ.Ε.Π.: ΣΥΝΟΛΟ ΓΡΑΠΤΩΝ - ΤΜΗΜΑ/ΣΧΟΛΗ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal N of Valid Cases	Phi	,780	,000
	Cramer's V	,451	,000

Ο έλεγχος συσχέτισης ανάμεσα στις γραπτές επιδόσεις και στις Μεταπτυχιακές Σπουδές κατέδειξε επίσης κάποιες συσχετίσεις. Κατ' αρχάς διαπιστώνεται ισχυρή συσχέτιση (p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,966 > 0,6) (Πίν. 31) ανάμεσα στο Μεταπτυχιακό και την επίδοση στο Γνωστικό αντικείμενο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 31. ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ - ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΠΣ

Symmetric Measures			
		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal N of Valid Cases	Phi	3,615	,000
	Cramer's V	,966	,000

Ισχυρή συσχέτιση (p value=0,0 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,740 > 0,6) διαπιστώνεται επίσης ανάμεσα στον Μεταπτυχιακό τίτλο και στη Γενική Παιδαγωγική (Πίν. 32).

ΠΙΝΑΚΑΣ 32. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ Α΄ (ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ) - ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΠΣ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	2,669	,000
Nominal	Cramer's V	,740	,000
N of Valid Cases		245	

Επίσης, ισχυρή συσχέτιση (p value=0,013 < 0,05 και Phi Cramer's V = 0,985 > 0,6) εντοπίζεται ανάμεσα στον Μεταπτυχιακό τίτλο και στο σύνολο των γραπτών (Πίν. 33). Καμία συσχέτιση δεν καταγράφεται ανάμεσα στους Διδακτορικούς τίτλους και στις επιδόσεις στους διαγωνισμούς. Εξηγείται από τον μικρό αριθμό επιτυχόντων με διδακτορικό δίπλωμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 33. ΣΥΝΟΛΟ ΓΡΑΠΤΩΝ - ΠΑΝ/ΚΟ ΤΜΗΜΑ ΜΠΣ

		Value	Approx. Sig.
Nominal by	Phi	3,686	,013
Nominal	Cramer's V	,985	,013
N of Valid Cases		316	

Τέλος, έγιναν έλεγχοι συσχέτισης ανάμεσα στον Βαθμό Πτυχίου και στις διάφορες επιδόσεις. Ο έλεγχος έγινε με τον συντελεστή Spearman, καθώς τόσο ο Βαθμός Πτυχίου, όσο και οι επιδόσεις σε όλες τις ενότητες είχαν μη κανονική κατανομή, σύμφωνα με τον έλεγχο Kolmogorov Smyrnon. Ο έλεγχος κατέδειξε μέτρια θετική συσχέτιση του Βαθμού Πτυχίου με την επίδοση στο Γνωστικό αντικείμενο (r : 0,054, n : 3214, p : 0,00 < 0,05) και μέτρια συσχέτιση με την επίδοση στο Σύνολο Γραπτών (r : 0,062, n : 3214, p : 0,02 < 0,05), ενώ δεν κατέδειξε καμία συσχέτιση με την Παιδαγωγική Ενότητα (Πίν. 34).

ΠΙΝΑΚΑΣ 34. ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΒΑΘΜΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

		ΒΑΘΜΟΣ ΠΤΥΧΙΟΥ	ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΣΥΝ.	ΠΑΙΔ. ΣΥΝΟΛΟ	ΓΡΑΠΤΑ ΣΥΝΟΛΟ
ΒΑΘΜΟΣ ΠΤΥΧΙΟΥ	Correlation Coefficient	1,000	,054**	,010	,062**
	Sig. (2-tailed)	.	,002	,552	,000
	N	3214	3214	3214	3214

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Περιορισμοί της έρευνας.

Ο πιο σημαντικός περιορισμός της έρευνας ήταν ότι δεν δόθηκε η δυνατότητα πρόσβασης των ερευνητών σε όλους τους πίνακες του Α.Σ.Ε.Π.. Ο λόγος που επικαλέστηκε ο Α.Σ.Ε.Π. ήταν τα προσωπικά δεδομένα. Έτσι η έρευνα δεν είχε πρόσβαση ούτε στους Πίνακες των μη επιτυχόντων, αλλά ούτε και στους Πίνακες της Ειδικής Κατηγορίας των πολυτέκνων, σε όσους Α.Σ.Ε.Π. υπήρχε αυτή. Έτσι, τα δεδομένα της έρευνας περιορίστηκαν στην επεξεργασία των Πινάκων των επιτυχόντων.

Ένας δεύτερος περιορισμός ήταν το γεγονός ότι στους δύο παλαιότερους Α.Σ.Ε.Π. πολλά από τα καταγεγραμμένα στοιχεία των επιτυχόντων (όπως για παράδειγμα το Πανεπιστημιακό Τμήμα του πτυχίου τους) ήταν ελλιπή. Για τον σκοπό αυτό έγινε επιτόπια έρευνα στον Α.Σ.Ε.Π.. Ωστόσο, ακόμη και η επιτόπια έρευνα δεν στάθηκε αρκετή για την εύρεση πολλών εξ αυτών των στοιχείων. Ειδικά για τον Α.Σ.Ε.Π. του 2000 το πρόβλημα ήταν ότι μετά τις ενστάσεις τα σχετικά δικαιολογητικά επιστράφηκαν στις κατά τόπους Δευτεροβάθμιες Διευθύνσεις.

Ένας επιπλέον περιορισμός ήταν ότι για τον Α.Σ.Ε.Π. του 1998 δεν υπήρχαν στοιχεία για Μεταπτυχιακούς και Διδακτορικούς τίτλους, επειδή στον συγκεκριμένο διαγωνισμό δεν υπήρχε μοριοδότηση και δεν κατατέθηκαν τα συγκεκριμένα Πτυχία.

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των παιδαγωγικών σπουδών των τμημάτων, δεν ήταν δυνατόν να μελετηθεί η μεταβλητή της απόκτησης από άλλη πηγή παιδαγωγικής γνώσης (π.χ. φροντιστήριο για τον διαγωνισμό, επιμορφώσεις ή δεύτερο πτυχίο), λόγω μεθοδολογίας.

Τέλος, ένας ακόμη σημαντικός περιορισμός όσον αφορά στους διορισμούς ήταν ότι, πέραν των διορισμών που όριζαν τα ΦΕΚ των γραπτών διαγωνισμών, υπήρχαν και κάποιοι επιπλέον διαγωνισμοί, για τους οποίους δεν δόθηκε κανένα στοιχείο στην ερευνητική ομάδα, ενώ την τελευταία δεκαετία δεν υπήρχε καμία κανονικότητα, όπως ήδη γράφτηκε στον σχετικό τόπο, στους διορισμούς. Τα κενά αυτά έγινε προσπάθεια να καλυφθούν με επιπλέον διαδικτυακή, αλλά και προσωπική έρευνα ανάμεσα σε διορισμένους εκπαιδευτικούς.

5. Συμπεράσματα.

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των Παιδαγωγικών Σπουδών των τεσσάρων τμημάτων του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ., που εξασφαλίζουν διορισμό εκπαιδευτικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, με βάση την επιτυχία των υποψηφίων στους γραπτούς διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008. Από την ιστορική μελέτη των Προγραμμάτων Σπουδών των Τμημάτων των Θεολογικών Σχολών προκύπτουν διαφορές ως προς το βάρος που έριξαν, μέχρι τη δεκαετία του 2010, στις Παιδαγωγικές σπουδές των μελλοντικών θεολόγων-Εκπαιδευτικών. Η διαφορά δημιουργείται από την ίδρυση των τεσσάρων Τμημάτων (Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ. και Ποιμαντικής Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ.), όταν στο Τμήμα Θεολογίας στη Θεσσαλονίκη αναπτύσσεται μία δυναμική διδασκόντων, οι οποίοι πρωταγωνίστησαν στην Εκπαίδευση των νέων θεολόγων. Θα πρέπει να ειπωθεί ότι η δυναμική αυτή αναπτύσσεται από τους τέσσερις διδάσκοντες των μαθημάτων Παιδαγωγικής και Διδακτικής, και σε ένα γενικότερο πλαίσιο ενδιαφέροντος από τους Καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ., ενώ διαφαίνεται και από τη δημιουργία της Ε.ΘΕ.ΒΕ. (Ενωση Θεολόγων Βορείου Ελλάδος) (Συνέδρια 1981 και 1982) και την παραγωγή θέσεων για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση, όπως αυτές του Νίκου Ματσούκα, που επιδρούν ακόμη και σήμερα. Η αποδοτική σχέση αυτής της ανάπτυξης με την επίδοση στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. διαφαίνεται στα αποτελέσματα των διαγωνισμών του 1998 και του 2002, όπου οι επιτυχόντες του Τμήματος Θεολογίας (1998: 46%, 2002: 48%) είναι διπλάσιοι ή τριπλάσιοι σε σχέση με τους αποφοίτους των άλλων Τμημάτων. Η διαφορά είναι μεγαλύτερη στη σύγκριση με το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. (1998: 14,6%, 2002: 10,7%) και ακόμη μεγαλύτερη με το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. (1998: 5,8%, 2002: 9,4%). Γενικότερα, είναι αξιοσημείωτη η χαμηλή αποτελεσματικότητα των Παιδαγωγικών Σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας (1998: 14,6%, 2002: 10,7%, 2004: 10,3%, 2006: 13,1%, 2008: 18,6%) παρά την παρουσία των Καθηγητών Θεοδώρου και Περσελή. Σε όλους τους διαγωνισμούς οι επιτυχόντες του Τμήματος είναι μόνο 7,8%. Αλλά, όπως φαίνεται, απαιτείται στο Τμήμα ένα γενικότερο κλίμα υποστήριξης της παιδαγωγικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης των φοιτητών, κάτι που αρχικά δεν υπήρξε, όπως είδαμε, στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α.. Διαφαίνεται, επίσης, ότι με ένα τρόπο τα δύο Τμήματα Ποιμαντικής, που ιδρύθηκαν το 1982, παρόλο που έκαναν πολλές αλλαγές στο Πρόγραμμα Σπουδών τους, μέχρι και το 2000 υπηρετούσαν στη θεωρία και πράξη τον πρωταρχικό σκοπό της ίδρυσής τους, που σχετίζεται άμεσα με την Ποιμαντική και όχι με την Εκπαίδευση. Για αυτό οι επιτυχόντες από τα δύο Τμήματα είναι 9,4% από το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. και 7,8% από το αντίστοιχο του Ε.Κ.Π.Α.. Η διαφορά στην αποτελεσματικότητά τους είναι φανερή στη σύγκριση με τα αντίστοιχα νούμερα των Τμημάτων Θεολογίας. Στο σύνολο των διαγωνισμών Α.Σ.Ε.Π. το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. είχε 30,4% των επιτυχόντων και του Ε.Κ.Π.Α. το 23,4%. Θα

πρέπει να τονιστεί ότι η διαφορά μεταξύ των δύο τμημάτων μειώθηκε στους τρεις τελευταίους διαγωνισμούς, όταν πια οι διαγωνισμοί του Α.Σ.Ε.Π. έγιναν αποδεκτοί ως διαδικασία διορισμού και επηρέασαν τα Τμήματα των Πανεπιστημίων (εκλογή νέων προσώπων) και γενικότερα την Εκπαίδευση και προετοιμασία των υποψηφίων των διαγωνισμών.

Η περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων παρουσίασε ευρήματα που επιβεβαιώνουν τη σχέση Τμήματος αποφοίτησης και απόδοσης στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π.. Εμφανίζονται ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ Τμήματος αποφοίτησης και επίδοσης με τη γενική επίδοση στους διαγωνισμούς του 1998 και 2002, με την Ειδική Διδακτική στον διαγωνισμό του 2004, με το σύνολο των Παιδαγωγικών στον διαγωνισμό του 2006 και με το Γνωστικό αντικείμενο στον διαγωνισμό του 2008. Επιπλέον, παρουσιάζεται μεγάλος αριθμός μη ισχυρών αλλά υπαρκτών συσχετίσεων μεταξύ Τμήματος και επίδοσης, σε όλους τους ελέγχους που έγιναν. Όσον αφορά τις Μεταπτυχιακές σπουδές, αναδεικνύεται η ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στην κατοχή μεταπτυχιακού τίτλου και επίδοσης στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π., τόσο με την γενική επίδοση όσο και με τις επιδόσεις στο Γνωστικό Αντικείμενο και στη Γενική Παιδαγωγική, σε όλους τους διαγωνισμούς. Σε συνάρτηση με τον συγκριτικά πολύ υψηλότερο αριθμό κατόχων μεταπτυχιακού τίτλου του Τμήματος Θεολογίας (N=90, ενώ τα άλλα τμήματα 12-51), μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι το Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ. υπερέχει σε αποτελεσματικότητα. Γενικότερα, πάντως, και από τα παραπάνω ευρήματα όπως και από τη συσχέτιση του βαθμού πτυχίου με την επίδοση στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. διαφαίνεται ότι:

α) υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των σπουδών στα Τμήματα Θεολογίας, και σε προπτυχιακό και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, και επίδοσης στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π.,

β) το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., σε σύγκριση με τα υπόλοιπα τρία Τμήματα, υπερέχει αριθμητικά στους επιτυχόντες, αλλά και σε αποτελεσματικότητα των σπουδών, σύμφωνα με τις επιδόσεις στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. και ιδιαίτερα στους δύο πρώτους από αυτούς,

γ) η διαφορά που παρουσιάζουν οι παιδαγωγικές σπουδές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ., από το 1982 και μετά, εξηγούν σε ένα βαθμό τη διαφορά της αποτελεσματικότητας,

δ) οι μεταπτυχιακές σπουδές, γενικά, φαίνεται να έχουν υψηλή προστιθέμενη αξία στην επίδοση στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. γενικά.

Από όλα τα παραπάνω φαίνεται ότι επιβεβαιώνεται σε ένα βαθμό η υπόθεση της έρευνας ότι οι παιδαγωγικές σπουδές στο πλαίσιο των θεολογικών σπουδών σχετίζονται θετικά με την επίδοση και την επιτυχία στον γραπτό διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π..

Για αυτό ακριβώς είναι χρήσιμο να επανασχεδιαστούν οι παιδαγωγικές σπουδές όλων των Τμημάτων Θεολογίας στο πλαίσιο των Νόμων για την Παιδαγωγική και Διδακτική Επάρκεια, ώστε να καλλιεργούν εγκαίρως όλες τις δυνατές επάρκειες των νέων θεολόγων εκπαιδευτικών. Η ανάπτυξη στο πλαίσιο της Θρησκευοπαιδαγωγικής του κλάδου της Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών με έρευνες, συνέδρια, δημοσιεύσεις και επιμορφώσεις-εκπαιδεύσεις, και μάλιστα μέσω συνεργασιών και κοινών έργων των τεσσάρων Τμημάτων, θα μπορούσε να συμβάλει έμπρακτα στην ανανέωση των Θεολογικών σπουδών επί τη βάση της εκπαίδευσης όχι μόνο Θεολόγων, αλλά κυρίως Θεολόγων εκπαιδευτικών, που απασχολούνται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αλλά και στην τυπική και μη τυπική Εκπαίδευση γενικότερα. Επιπλέον, το παράδειγμα του Τμήματος Θεολογίας, όπου, πάντα και σήμερα ακόμη, οι Παιδαγωγικές σπουδές υπηρετούνται από περισσότερα του ενός μέλη ΔΕΠ και ο σύλλογος των Καθηγητών από το 1982 λαμβάνει δημόσια θέσεις για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, επιβάλλει να γίνουν νέες προκηρύξεις θέσεων μελών ΔΕΠ με σχετικά αντικείμενα και στα υπόλοιπα τρία Τμήματα των Θεολογικών Σχολών, περαιτέρω εξειδίκευση με μεταπτυχιακές σπουδές σχετικά με τη Θρησκευοπαιδαγωγική, αλλά και συνεχή επιστημονική και κοινωνική ενεργοποίηση και παρουσία στον δημόσιο χώρο σχετικά με τη Θρησκευτική Εκπαίδευση. Η μη ταύτιση των Τμημάτων με άλλες τάσεις και ενώσεις που σχετίζονται με τη Θρησκευτική Εκπαίδευση, όπως έχει επιτευχθεί μέχρι πρόσφατα, είναι το ζητούμενο, διότι η Πανεπιστημιακή κοινότητα έχει ευρύτερο πεδίο λειτουργίας και διαφορετικές δυναμικές επίδρασης, όπως έγινε φανερό και στην παρούσα έρευνα.

Τέλος, ανακύπτουν από την έρευνα και άλλοι παράγοντες που θα πρέπει να μελετηθούν, ώστε με ασφάλεια να αναφέρεται κανείς σε αποτελεσματικότητα των Παιδαγωγικών σπουδών των Τμημάτων Θεολογίας. Τέτοιοι είναι η επίδραση της μη τυπικής Εκπαίδευσης στην επίδοση στους διαγωνισμούς, οι αντιλήψεις και οι στάσεις των υποψηφίων σε σχέση με την Εκκλησία, η σειρά επιλογής των Θεολογικών Σπουδών στις Πανελλήνιες εξετάσεις, καθώς και το προσωπικό ενδιαφέρον των υποψηφίων για αυτές, σε σχέση και με το επάγγελμα που θα επιθυμούσαν να ακολουθήσουν, η επίδραση των προσώπων-Καθηγητών στη Δευτεροβάθμια και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην επιλογή του επαγγέλματος του θεολόγου-εκπαιδευτικού στο ενδιαφέρον για την Παιδαγωγική κ.ά. Όπως είναι φυσικό στο πλαίσιο αυτής της ποσοτικής έρευνας που διενεργήθηκε απέκτησαν μεγάλη αξία τα νούμερα που προέκυψαν από την έρευνα των αρχείων του Α.Σ.Ε.Π., που από μόνη της ήταν ένα πολύ δύσκολο και απαιτητικό εγχείρημα, αφού απαιτήθηκαν πολλές ώρες και πρόσωπα, ώστε να γίνει η καταγραφή στον χώρο του Α.Σ.Ε.Π. και στη συνέχεια η ανάλυση των δεδομένων. Σαφώς, νέες έρευνες με ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά θα φωτίσουν περαιτέρω το θέμα της αποτελεσματικότητας των θεολογικών σπουδών στην Ελλάδα σε σχέση με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ:

- 2190/1994, Ν. (1994). *Νόμος 2190/1994 Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής για την Επιλογή Προσωπικού και Ρύθμιση θεμάτων Διοίκησης*. ΦΕΚ 28 / 03.03. 1994. Αθήνα.
- 3194/2003, Ν. (2003). *Νόμος 3194/2003. Ρύθμιση εκπαιδευτικών θεμάτων και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 267 - 20.11.2003 . Αθήνα.
- Koukounaras Liagkis, M. (2020). *New challenges in R.E. teacher education* (Υπό έκδοση).
- Mertens, D. M. (2009). *Έρευνα και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση και στην Ψυχολογία*. (Ε. Γιαννακοπούλου, Επιμ., Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, & Π. Μπιθαρά, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- A.N.692/1937. (1937). *Αναγκαστικός Νόμος 692/1937 'Περί του τρόπου διορισμού εκπαιδευτικών Στοιχειώδους Εκπαιδύσεως και τροποποιήσεως διατάξεων εκπαιδευτικών νόμων'*. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. 24 Μαΐου 1937. Αρ. Φύλλου 195. Αθήνα.
- Αμαριώτου, Μ. (1937). *Ιωάννης Π. Κοκκώνης, ο πρώτος μας Παιδαγωγός*. Αθήνα.
- Αντωνίου, Χ. Η. (2011). Η παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα (1899-1997). Στο Σ. Μπουζάκης (Επιμ.), *Πανόραμα ιστορίας της εκπαίδευσης: όψεις και απόψεις*. (σσ. 851-870). Αθήνα: Gutenberg.
- ΑΣΕΠ. (2004). *Γραπτός Διαγωνισμός Εκπαιδευτικών - Προκήρυξη 25/1Π/2004*. Ανάκτηση από <https://www.asep.gr/webcenter/content/conn/ucmsserver/path/enterprise%20libraries/asep/APXEIO/Ετος 2004/Ετος 2004.htm>
- ΑΣΕΠ. (2006). *Γραπτός Διαγωνισμός Εκπαιδευτικών - Προκήρυξη 10Π/2006*. Ανάκτηση από <https://www.asep.gr/webcenter/content/conn/ucmsserver/path/enterprise%20libraries/asep/APXEIO/Ετος 2006/Ετος 2006.htm>
- Γόντικας, Κ. (1929). *Εισηγητική Έκθεση 'επί των εκπαιδευτικών νομοσχεδίων'*. Αθήνα.
- Δημαράς, Α. (1999/2017). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Η ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης και Γλώσσας. Τόμος Α': 1821 - 1894*. Αθήνα: Άλτερ Έγκο Α.Ε.
- Δημαράς, Α. (2017). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Η ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης και Γλώσσας. Τόμος Β': 1895 - 1967*. Αθήνα: Άλτερ Έγκο Α.Ε.
- Διάταγμα 1834. (1834). *Διάταγμα 5/17 Ιουλίου 1834. 'Διδασκαλία της Κατηχίσεως εις τα σχολεία'*.

- Καζαμίας, Α., & Κασσωτάκης, Μ. Ι. (1995). Εκπαιδευτικό μανιφέστο: προβληματισμοί για την ανασυγκρότηση και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής εκπαίδευσης. Στο Α. Καζαμίας, & Μ. Κασσωτάκης (Επιμ.), *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού*. (σσ. 12-39). Αθήνα: Σείριος.
- Καλτσούνη - Νόβα, Χ. (2010). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κανάκης, Ι. Ν. (1995). *Η εσωτερική οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού Δημοτικού Σχολείου*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κασσωτάκης, Μ. Ι., & Κουτούζης, Ε. (2001). Ανάλυση των αποτελεσμάτων του πρώτου διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. για την πρόσληψη δασκάλων και νηπιαγωγών. Διαπιστώσεις, σκέψεις και προβληματισμοί. *Επιστήμες Αγωγής*(2-3), σσ. 77-99.
- Κλάδης, Δ. (1991). *Η βασική εκπαίδευση και το σύστημα διορισμού των ελλήνων εκπαιδευτικών. Σκέψεις και προτάσεις για την ποιοτική αναβάθμιση τους*. Αθήνα.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993). *Το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση Εκπαίδευση κατά την πεντηκονταετία 1932-1982*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993[1985]). *Το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση εκπαίδευση (1833-1932)*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και Πρώτη Εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2018 , 3 6). Η βραχεία ιστορία της Διδακτικής των Θρησκευτικών στη Θεολογική Σχολή και το μέλλον της. Στο *180 χρόνια θεολογικών σπουδών στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837 - 2017). Πρακτικά Θεολογικού Συμποσίου*. (σσ. 539 - 550). Αθήνα: Κοσμητεία Θεολογικής Σολής Ε.Κ.Π.Α. Ανάκτηση 9 17, 2018, από Researchgate: https://www.researchgate.net/publication/323585417_MARIOS_KOUKOUNARAS_LIANKES_E_bracheia_istoria_tes_Didaktikes_ton_Threskeutikon_ste_Theologike_Schole_kai_to_mellon_tes
- Λέφας, Χ. Β. (1942). *Ιστορία της εκπαιδύσεως*. Εν Αθήναις: Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων.
- Λίκα, Μ. (2014). *Το σύστημα πρόσληψης των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα υπό το πρίσμα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων του 19ου και 20ού αιώνα: Το παράδειγμα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Διπλωματική Διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ.
- Λώλη, Ε. (2005). Τα προσόντα διορισμού των εκπαιδευτικών της Β΄/θμιας δημόσιας εκπαίδευσης: διερεύνηση των συστημάτων επιλογής από το 1975 έως σήμερα. *Επιστήμες Αγωγής*(2), σσ. 155- 168.

- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (1995). Τα σχέδια της Επιτροπής του 1824 για την οργάνωση της ελληνικής εκπαίδευσης και ο ανώνυμος "Πίναξ παραστήνων τον διοργανισμόν της Κοινής Εκπαιδύσεως κατά τους τρεις βαθμούς της Παιδείας: μία ιστορική αποκατάσταση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*(22), σσ. 43-58.
- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (1996). *Εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα, 1821-1832. Διδακτορική Διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Τομέας Παιδαγωγικής.
- Μπίκος, Κ. (1998). Η εξελίξη της Παιδαγωγικής Επιστήμης και ο ρόλος της στην εκπαίδευση των Ελλήνων εκπαιδευτικών. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 71-96.
- Μπουζάκης, Σ. (2006). *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998). Εξαρτημένη ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μωραΐτης, Δ. Ν. (1935). *Θρησκευτική και Ηθική Αγωγή*. Αθήνα: Τύποις "Φοίνικος".
- Ν. 2525/1997. (1997). Ν. 2525/1997. *Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 188 - 23.09.1997. Αθήνα.
- Ν. 309/1976. (1976). Νόμος 309/1976 'Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδύσεως'. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως* 30 Απριλίου 1976. Αρ. Φ. 100. Αθήνα.
- Ν. 3255/2004. (2004). Νόμος 3255/2004. *Ρυθμίσεις Θεμάτων όλων των Εκπαιδευτικών Βαθμίδων*. ΦΕΚ 138 - 22.07.2004. Αθήνα.
- Ν. 3687/2008. (2008). Νόμος 3687/2008. *Θέματα προσωπικού Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 159/01.08.2008. Αθήνα.
- Ν. 3848/2010. (2010). Νόμος 3848/2010. *Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις*. ΦΕΚ 71/19.05.2010. Αθήνα.
- Ν. 4397/1929. (1929). Νόμος 4373/1929 'Περί Διαρρυθμίσεως των Σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης'. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως* 20 Αυγούστου 1929. Αρ. Φύλλου 297. Αθήνα.
- Ν. 576/1977. (1977). Νόμος 576 ΦΕΚ Α' 102/13.4.1977 'Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαιδύσεως.'. Αθήνα.
- Ν.1232/1982. (1982). Νόμος 1232/1982. *Επαναφορά σε ισχύ, τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν.Δ. 4352/1964 και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 22 - 25.02.1982. Αθήνα.
- Ν.1304/1982. (1982). Ν. 1304/1982. *Για την επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και στη Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση*. ΦΕΚ 144 / 7 - 12 - 1982. Αθήνα.
- Ν.1566/1985. (1985). Ν. 1566/1985. *Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*. ΦΕΚ 167 - 30.09.1985. Αθήνα.

- N.2297/1895. (1895). *Νόμος 2297 της 12ης Ιουλίου 1895 'Περί προσόντων των καθηγητών και ελληνοδιδασκάλων'*. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Αθήνα.
- N.4373/1829. (1829). *Περί διαρρυθμίσεως των σχολείων της Μ. Εκπαιδεύσεως*. ΦΕΚ 297/20.08.1829. Αθήνα.
- N.Δ.22-08-1935. (1935). *Νομοθετικό Διάταγμα 'Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης των περί διορισμού και μεταθέσεων των εκπαιδευτικών λειτουργιών κειμένων διατάξεων'*. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. 22 Αυγούστου 1935. Αρ. Φύλλου 367. Αθήνα.
- N.Δ.3379/1955. (1955). *Νομοθετικό Διάταγμα 3379/1955 'Περί του προσωπικού της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως'*. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. 26 Σεπτεμβρίου 1955. Αρ. Φύλλου 260. Αθήνα.
- Ξωχέλης, Π. (2006). *Ο Εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο*. Αθήνα: Τυπωθήτω. Γ. Δαρδανός.
- ΟΛΜΕ. (1991, Απρίλιος-Ιούνιο). 5ο Συνέδριο ΟΛΜΕ. έτος 43(621/623), σσ. 14-22.
- ΟΟΣΑ. (1996). Επισκόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδος, έκθεση εμπειρογνομόνων. Στο Χ. Κάτσικας, & ,. Γ. Καββαδίας, *Κρίση του σχολείου και εκπαιδευτική πολιτική (1998)*. (σσ. 172-196). Αθήνα: Gutenberg.
- Π.Δ.297/1982. (1982). *Προεδρικό Διάταγμα 297/1982 'Εφαρμογή του Μονοτονικού Συστήματος στη Διοίκηση και στην Εκπαίδευση'*. 29-04-1982. ΦΕΚ 52. Αθήνα.
- Περσελής, Ε. (1990). *Ιστορικές πτυχές τῆς ἑλληνικῆς Πανεπιστημιακῆς Θεολογικῆς Παιδείας*. *Θεολογία*, 63(4), σσ. 735 - 791.
- Περσελής, Ε. Π. (2007). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Περσελής, Ε. Π. (2008). *Εξουσία και Θρησκευτική Αγωγή στην Ελλάδα του 19ου αιώνα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Πέτρου, Ι., & Μαγγιώρος, Ν. (2012). *Ιστορικό Τμήματος Θεολογίας*. *Σύνθεσις*, 2, 165-181.
- Πηγιάκη, Π. (2000). *Εκπαιδευτική πολιτική και απεργία διαρκείας ΟΛΜΕ 1993-1997: στρατηγικές εξουσίας και ιδεολογικά σύμβολα*. . Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Προκήρυξη. (1998). *ΦΕΚ 14/2.4.1998: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 2/1998 διεξαγωγής γραπτού διαγωνισμού εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2000 Β). *ΦΕΚ 362/17.7.2000: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 12/2Π/2000 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2000 Β). *ΦΕΚ 362/17.7.2000: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 12/2Π/2000 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.

- Προκήρυξη. (2000). *ΦΕΚ 122/22.3.2000: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 7/1Π/2000 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών της Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2002). *ΦΕΚ 265/12.8.2002: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 26/2Π/2002 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2004). *ΦΕΚ 475/25,11,2004: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ.25/1Π/2004 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2006). *ΦΕΚ 500/24.8.2006: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 10Π/2006 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2008). *ΦΕΚ 516/8.10.2008: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 3Π/2008 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη1ΓΕ/2019. (2019). *ΦΕΚ 45/24.12.2019, τ.Γ'.Για τη διαδικασία κατάταξης με σειρά προτεραιότητας, υποψήφιων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας, κλάδων ΠΕ60, ΠΕ70 και ΠΕ73, και Δευτεροβάθμιας, κλάδου ΠΕ79, Γενικής Εκπαίδευσης, κατά κλάδο και ειδικότητα*. Αθήνα.
- Προκήρυξη2ΓΕ/2019. (2019). *Προκήρυξη 2ΓΕ/2019 για τη διαδικασία κατάταξης με σειρά προτεραιότητας, κατά κλάδο και ειδικότητα, υποψήφιων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης κατηγορίας Π.Ε.ΦΕΚ 46/24.12.2019. τ. ΑΣΕΠ*. Αθήνα.
- Προκήρυξη3ΕΑ/2019. (2019). *Προκήρυξη για τη διαδικασία κατάταξης με σειρά προτεραιότητας, κατά κλάδο και ειδικότητα, υποψήφιων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ) κατηγορίας ΠΕ. ΦΕΚ 12/24.04.2019. τ. ΑΣΕΠ*. Αθήνα.
- Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Πεδίο.
- Τσουκαλάς, Κ. (1987). *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Τσούκαλη, Ε. (2014). *Η πρόσβαση στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού στην Ελλάδα (1960 - 2013). Πολιτικές ανανέωσης και απασχόλησης του εκπαιδευτικού προσωπικού, στα πλαίσια της διοίκησης της ελληνικής εκπαίδευσης. Διπλωματική εργασία*. . Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας .
- Τσούλιας, Ν. (1999). *Σε πρώτο πρόσωπο, Εκπαίδευση: Δράση και Μαρτυρίες*. . Αθήνα: Πατάκης.

- Φατούρου, Α., & Γαλάνης, Γ. (1997). Γιατί καταργούν την επετηρίδα. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*(47), σσ. 34-39.
- ΦΕΚ 1289. (2020). ΦΕΚ 1289/19.08.2020/τ.Γ. Διορισμός 3445 εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή. Αθήνα.
- ΦΕΚ. (2002). Αρ. Φύλλου 265/12.8.2002: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 26/2Π/2002 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- ΦΕΚ. (2004). Αρ. Φύλλου 475/25.11.2004: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ.25/1Π/2004 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- ΦΕΚ. (2006). Αρ. Φύλλου 500/24.8.2006: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 10Π/2006 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- ΦΕΚ. (2017). ΦΕΚ 797/Τ.Γ'/21-8-2017. Αθήνα.
- Χαραλαμπίδης, Ι. Α. (1980). *Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: εκπαιδευτική πολιτική, δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, σύγκριση με άλλα εκπαιδευτικά συστήματα*. Αθήνα: Καμπάνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμαριώτου, Μ. (1937). *Ιωάννης Π. Κοκκώνης, ο πρώτος μας Παιδαγωγός*. Αθήνα.
- Αντωνίου, Χ. Η. (2011). Η παιδαγωγική κατάρτιση των Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα (1899-1997). Στο Σ. Μπουζάκης (Επιμ.), *Πανόραμα ιστορίας της Εκπαίδευσης: όψεις και απόψεις* (σσ. 851-870). Αθήνα: Gutenberg.
- Γόντικας, Κ. (1929). *Εισηγητική Έκθεση 'επί των Εκπαιδευτικών νομοσχεδίων'*. Αθήνα.
- Δημαράς, Α. (1999/2017). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Η ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης και Γλώσσας. Τόμος Α': 1821 - 1894*. Αθήνα: Άλτερ Έγκο Α.Ε.
- Δημαράς, Α. (2017). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. Η ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης και Γλώσσας. Τόμος Β': 1895 - 1967*. Αθήνα: Άλτερ Έγκο Α.Ε.
- ΕΘΕΒΕ. (1982). *Νέα Αναλυτικά Προγράμματα για το Μάθημα των θρησκευτικών στη Μέση Εκπαίδευση (προτάσεις ομάδας Εργασίας)*. Θεσσαλονίκη: ΕΘΕΒΕ.
- Καζαμιάς, Α., & Κασσωτάκης, Μ. Ι. (1995). Εκπαιδευτικό μανιφέστο: προβληματισμοί για την ανασυγκρότηση και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής Εκπαίδευσης. Στο Α. Καζαμιάς, & Μ. Κασσωτάκης (Επιμ.), *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού* (σσ. 12-39). Αθήνα: Σείριος.
- Καλτσούνη - Νόβα, Χ. (2010). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κανάκης, Ι. Ν. (1995). *Η εσωτερική οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού Δημοτικού Σχολείου*. Αθήνα: Γρηγόρη.

- Κασσωτάκης, Μ. Ι., & Κουτούζης, Ε. (2001). Ανάλυση των αποτελεσμάτων του πρώτου διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. για την πρόσληψη δασκάλων και νηπιαγωγών. Διαπιστώσεις, σκέψεις και προβληματισμοί. *Επιστήμες Αγωγής* 2-3, 77-99.
- Κλάδης, Δ. (1991). *Η βασική Εκπαίδευση και το σύστημα διορισμού των ελλήνων Εκπαιδευτικών. Σκέψεις και προτάσεις για την ποιοτική αναβάθμισή τους*. Αθήνα.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993[1985]). *Το μάθημα των θρησκευτικών στη Μέση Εκπαίδευση (1833-1932)*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993). *Το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση Εκπαίδευση κατά την πεντηκονταετία 1932-1982*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και Πρώτη Εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2018 , 3 6). Η βραχεία ιστορία της Διδακτικής των Θρησκευτικών στη Θεολογική Σχολή και το μέλλον της. Στο *180 χρόνια θεολογικών σπουδών στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837 - 2017)*. Πρακτικά Θεολογικού Συμποσίου (σσ. 539 - 550). Αθήνα: Κοσμητεία Θεολογικής Σολής Ε.Κ.Π.Α.
- Κουκουναaras Liagkis, M. (2020). *New challenges in R.E. teacher education* (Υπό έκδοση).
- Λέφας, Χ. Β. (1942). *Ιστορία της Εκπαιδευσεως*. Εν Αθήναις: Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων.
- Λίκα, Μ. (2014). *Το σύστημα πρόσληψης των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα υπό το πρίσμα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων του 19ου και 20ού αιώνα: Το παράδειγμα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Διπλωματική Διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ..
- Λώλη, Ε. (2005). Τα προσόντα διορισμού των Εκπαιδευτικών της Β΄/θμιας δημόσιας Εκπαίδευσης: διερεύνηση των συστημάτων επιλογής από το 1975 έως σήμερα. *Επιστήμες Αγωγής* 2, 155- 168.
- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (1995). Τα σχέδια της Επιτροπής του 1824 για την οργάνωση της ελληνικής Εκπαίδευσης και ο ανώνυμος "Πίναξ παραστήνων τον διοργανισμόν της Κοινής Εκπαιδευσεως κατά τους τρεις βαθμούς της Παιδείας: μία ιστορική αποκατάσταση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση* 22, 43-58.
- Μαυροσκούφης, Δ. Κ. (1996). *Εκπαίδευση και Ε.Κ.Π.Α. ιδεολογική πολιτική στην Ελλάδα, 1821-1832. Διδακτορική Διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ. Τομέας Παιδαγωγικής.
- Mertens, D. M. (2009). Έρευνα και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση και στην Ψυχολογία. (Ε. Γιαννακοπούλου, Επιμ., Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, & Π. Μπιθαρά, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπίκος, Κ. (1998). Η εξελίξη της Παιδαγωγικής Επιστήμης και ο ρόλος της στην Εκπαίδευση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 71-96.
- Μπουζάκης, Σ. (2006). *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1998). Εξαρτημένη ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μωραΐτης, Δ. Ν. (1935). *Θρησκευτική και Ηθική Αγωγή*. Αθήνα: Τύποις "Φοίνικος".
- Ξωχέλης, Π. (2006). *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο*. Αθήνα: Τυπωθήτω. Γ. Δαρδανός.
- ΟΛΜΕ. (1991, Απρίλιος-Ιούνιος). 5ο Συνέδριο ΟΛΜΕ. *έτος* 43(621/623), 14-22.

- ΟΟΣΑ. (1996). Επισκόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος της Ελλάδος, έκθεση εμπειρογνομώνων. Στο Χ. Κάτσικας, & Γ. Καββαδίας, *Κρίση του σχολείου και εκπαιδευτική πολιτική (1998)* (σσ. 172-196). Αθήνα: Gutenberg.
- Περσελής, Ε. (1990). Ίστορικές πτυχές τής ελληνικής Πανεπιστημιακής Θεολογικής Παιδείας. *Θεολογία*, 63(4), 735 - 791.
- Περσελής, Ε. Π. (2007). *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Περσελής, Ε. Π. (2008). *Εξουσία και Θρησκευτική Αγωγή στην Ελλάδα του 1900 αιώνα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Πέτρου, Ι., & Μαγγιάρος, Ν. (2012). Ιστορικό Τμήματος Θεολογίας. *Σύνθεσις*, 2, 165-181.
- Πηγάκη, Π. (2000). *Εκπαιδευτική πολιτική και απεργία διαρκείας ΟΛΜΕ 1993-1997: στρατηγικές εξουσίας και ιδεολογικά σύμβολα*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Πυργιωτάκης, Ι. Ε. (2011). *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη*. Αθήνα: Πεδίο.
- Τσουκαλάς, Κ. (1987). *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των Εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Τσούκαλη, Ε. (2014). *Η πρόσβαση στο επάγγελμα του Εκπαιδευτικού στην Ελλάδα (1960 - 2013). Πολιτικές ανανέωσης και απασχόλησης του Εκπαιδευτικού προσωπικού, στα πλαίσια της διοίκησης της ελληνικής Εκπαίδευσης. Διπλωματική εργασία*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας .
- Τσούλιας, Ν. (1999). *Σε πρώτο πρόσωπο, Εκπαίδευση: Δράση και Μαρτυρίες*. Αθήνα: Πατάκης.
- Φατούρου, Α., & Γαλάνης, Γ. (1997). Γιατί καταργούν την επετηρίδα. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης*, 47,34-39.
- Χαραλαμπάκης, Ι. Α. (1980). *Το ελληνικό Ε.Κ.Π.Α. ιδεολογικό σύστημα: εκπαιδευτική πολιτική, δομή του Εκπαιδευτικού συστήματος, οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, σύγκριση με άλλα εκπαιδευτικά συστήματα*. Αθήνα: Καμπάνας.